

Juhtimise „saladusi“.

H. Vanaveski artikli „Operatiivkäskude hiljaksjäämisest“ puhul.

A. Traksmann.

H. Vanaveski oma artiklis on tõstnud üles väga tähtsa ja tõsise küsimuse, mille välisriikide sõjakirjanduses on pikk ajalugu, kuid meil, neil või teistel põhjustel, seniajani pole veel leidnud, vähemalt avalikku, kriitilist käsitlust. Autori püüe lihtsustada käsuandmise tehnikat, teha ta nii lihtsaks kui vähegi võimalik, on kiiduväärt ja tuleb seda püüet toetada kõigil, mitte ainult staabi töolistel, vaid ka rivijuhtidel. Ma ei kahtle, et meie juhtkond selles küsimuses raskusteta leiab õige lahenduse, seda enam, et see lahendus, niivõrra kui see puutub käsuandmise tehnikasse ja laaväes, on juba määratud eeskirjaliselt. Mitte ainult H. Vanaveski poolt tsiteeritud eeskirja paragraafid, vaid paljud teised paragraafid samas eeskirjas niivõrra kategooriliselt lahendavad küsimuse õigel ajal antud lühikeste, kindlate ja selgete korralduste kasuks, et ei või olla vähemutki kahtlust selles, mida tahab käsuandmise tehnika alal ametlik tõekspidamine. Arvan, et üldiselt nende nõuete teostamine ei peaks tekitama raskusi, kuigi üksikuil juhtumeil võib tulla ette kollisioone juhi ja vahekohtuniku vahel. Arme unustame vaid kunagi seda juba Peeter I ajal tuntud algõde, mida teavad kõik juhid. H. Vanaveski soovivaaldustele sel alal nende ridade kirjutajal ei oleks midagi juure lisada, kui artikkel oleks piirunud ainult käsuandmise tehnikaga.

Kuid seal, kuigi mõdamminnes, on peale selle puudutatud veel kahte küsimust, mis on hoopis laialisema ulatusega kui käsuandmise tehnika ning mis nõuavad põhjalikumat käsitlust, kui tahame „Sõduri“ lugejaid ära hoida eksiarmavimestest.

Meie loeme:

..... „Kuid peale nende kõrvaldavate põhjuste on käskude hiljaksjäämine sageli tingitud juhtimise süsteemist.“

Teisal: ... „Jääb küsitavaks, kuivõrra otstarbekohane on olukorras, kus sündmused järgnevad kiiresti üksteisele, teotseda käsuandluses nende põhimõtete ja tõekspidamiste kohaselt, mis on kujunenud Lääne-Euroopa positsioonisõjajamõjul.“ (Minu harvendus — A.T.)

Siin on, käsuandmise tehnikat käsitledes, riivatud „juhtimise süsteemi“, või juhtimistsüldse ja — „Lääne-Euroopa positsioonisõja kogemusi.“

Püüame veidi süveneda neisse küsimusisse.

1. Juhtimine. Meile on päevaselge, et juhtimine, juhtimise protsess, „juhtimise süsteem“ tema tervikus on midagi hoopis laialisemat ja suuremat kui paljas käsuandmise tehnika. Ei ole sugugi minu leiutus, kui ta jaotan kahte ossa:

- otsustamine või otsuse tegemine;
- otsuse ellu viimine.

Esimene neist — juhi ja tema kaastööliste (kui tal neid on) kollektiivne vaimline jõupingutus, mõtleva intelligenti loova töö tulemus, mida kroonib ühe inimese — vastutava juhi otsus: nii ja ei mitte teisiti.

Teine — selle otsuse tehniline elluviimine — käsuandmise tehnika. Mõlemad neist on tähtsad, kuid siiski — kumb on tähtsam, kuid mis peasi raskem, vastutavam; kus eksitakse kõige rohkem, kaheldakse, kõheldakse, viivitatakse — nii sõjaväljal, lahinguväljal kui manöövritel, välisõitudel, sõjamängudel, taktikalistel harjutustel jne., Ei ole vähemutki kahtlust — esimene. Esimene — otsustamine nimelt — see on kõige kurja juur — on olnud kõikide sõdade ajaloos, kõigil rahuaegsetel õppustel, on seda praegu ja — jääb ka tulevikus. Kui muud midagi ei suudetaks ennustada tuleviku sõja suhtes, siis seda ühte võib ette ütelda päris prohvetliku sel-

genägelikkusega, nimelt: juhtide otsused tegevuseks **kõigil juhatuse astmeil**, kujunevad paljuil juhtudel ekslikkudeks, vigasteks, puudulikkudeks, ning nende vigade nimel langevad sajad ja tuhanded.

Mispärast võime seda tõendada, vaatamata ükskõik millisele tehnilisele arengule tuleviku sõjas. Väga lihtsal põhjusel. Otsuse tegemine on rippumatu sõjatehnikast. See on: psüühiline akt, mõtlemisprotsess, mis areneb juhi peaaigus, tuginedes meile kõigile tuntud elementidele (ülesanne, vaenlane, maastik, abinõud) ning mille tulemuseks on rida ideid, tõekspidamisi, tahteakte, mis on elujõulised ainult siis kui nad vastavad olukorrale. Siin olemegi jõudnud küsimuse kõige raskema osani. Peatagem ja püüdke tungida tõesti probleemi põhituumani: ... „mõtlemisprotsess, mille tulemused peavad vastama olukorrale.“ Seega kõige pealt „mõtlemisprotsess“. Siin meile tuleb appi psühholoogia, kust leiame, kuidas meie mõtlemine. Viiks pikale seda teed jälgida ajakirja veergudel. *Tecn ainult ühe järelduse: meie teame kõik kuivõrra puudulikult meie mõtlemine, kuivõrra nõrk on meie — harilikult keskpärase inimese — loogika, milline haruldus on „selge mõistus“, „selge pea“, „tugev kriitika“, „aktiivne intelligents“, kes vähemalt püüab tungida nähtuste algpõjusteni. Meie teame, kuivõrra pealiskaudsed, puudulikud ja sageli ekslikud on meie mõtteilma töö tulemused, kuidas siin igal sammul on võimalikud arusaamatused ja vead, mille all kannatame ise ja kannatavad teised. See oli nii aastatuhandeid tagasi, on nii tänapäeval ja vältab edasi tuleviku aastatuhandeid — sel lihtsal põhjusel, et inimese vaimline kultuur, tema intelligents, lõpuks ta moraalne isik püsib muutmatusena, vaatamata tehnilise tsivilisatsiooni määratule arengule. Kui see nii on meiega igapäevases elus, teaduseilmas, poliitikas, majanduselusel, kasvatusalal jne., ühe sõnaga rahu ja olukorras, kus faktiline materjal, millele rajame oma otsused, on rikkalik ja täpne, siis — need saatuslikud eksitused, loogilised hüpped ja augud, on otse paratamatud nähtused lahinguolukorras. Sest siin faktilised andmed, millele rajame oma otsused, on ebatäpsed, katkendilised, vastukäivad, sageli ekslikud, ühesõnaga: „olukord on tume“. Kuid ka selles „tumedas olukorras“ juht peab ometi jõudma kindlale otsusele. Siit on selge: **juhtimisprotsess, operatiivsete otsuste ku-***

jundamise protsess kuulub, puht psühholoogiliselt võetuna, kõige raskemate vaimutöö liikide hulka. Tal on terve rida ühiseid punkte teadusliku uurimuse protsessiga, kuid ta erineb siiski viimastest põhjalikult.

Järelikult õppida juhtima, tähendab kõige pealt ja peaauglikult õppida mõtlema, reaalselt, konkreetset igas antud olukorras. Seda suudab ainult see peaaugu, kes järjekindlalt, püsivalt, mitte ainult aastate vaid aastakümnete jooksul on end treenerinud operatiiv küsimuste lahendamises kõige mitmekesisemates välistes tingimustes. Tõepoolest, mitte eeskirjaliste reeglite tundmine, olgu ta nii täpne kui tahes, ka mitte igasugu šabloonide ja löökmõtete meelespidamine ei loo operatiivselt mõtlevat pead, vaid ainult ja ainuüksi „vaimline võimlemine“ („gymnastique mentale“ — see ütetus pädagogika ilmas on omandanud juba täiesti kindla mõiste), kust kujuneb oskus probleeme konkreetset kaaluda ning selle tulemusi väljendada selgete ideedega. Kahtlemata siinjuures kindlad, lihasse ja verre imbunud põhiteadmised on ilmingimata tarvilikud, muuseas sõjaajaloo konkreetne tundmine, millele juht kaotab reaalsuse tunde. Eksiarvamiste ärahoidmiseks olgu tähendatud, et kõik see pole sugugi minu leiutus. Juhtimise protsessi on niivõrra põhjalikult uurinud selle ala kõige paremad asjatundjad, et siin „leiutada“ midagi on veel vaevalt võimalik.

Fochi sagedane ütetus oma õpilastele ja alluvatele kõlas: „õppige mõtlema ning õpetage ka teisi mõtlema.“

Muidugi mõtlemisakt ei ole ainuke juhtimisprotsess. Temaga tihedasti läbipõimitud on — tahteakt, energiline, hoogne, jõuavaldu millele järgneb teugu. Kuid kes ei suuda mõtelda, see ei suuda ka tahta. Ainult ideeline selgenägelikkus virgutab meid tahtma ja tegutsema kindlalt, määramatult.

Ma arvan, operatiivkaskude hiljaksjäämisele oleme nüüd leidnud teise, hoopis kardetava põhjuse kui seda on paljas käsundmise tehnika. Operatiivkask on juba hiljaks jäänud, kui vaimliselt mitte küllalt treeneritud juht tundide kaupa püüab välja pitsitada oma peaaugust neid ideid, millele tahab rajada oma otsuse. Kui paljuid kordi meie kõik ilma erandita pole niiviisi istunud oma õppetöödel. Ja kui siis see otsus on valmis, siis ta on teoreetiline ja elujõuetu,

šablooniline, täis eelarvamisi vaenlasest, maastikust ning sageli koguni — oma enda jõudude võimalustest. „Viilige“ see otsus ka kõige eeskujulikkumatesse käsuvormidesse, üksik- või üldkäskudena — andke ta edasi kõige kiiremate sidevahenditega — ta väärtus on ometi negatiivne. H. Vanaveski teab väga hästi kui palju niisugust vaimulagedat, mannetut „viilimis-tööd“ ühenduses skeemide ja kaartide kopeerimisega meie praktiseerisime — oma Kindralstaabi kursustel, vaatamata sellele, et meid õpetasid need päris „asjatundjad“, kellel on jätkunud julgust teisi nimetada „ersatsideks“.

Foch oma töös „Des Principes de la Guerre“ tsiteerib feldmaršal Moltke otse klassikalise väljenduse operatiiv juhtimise kohta. Katsun selle tõlkida nii hästi või halvasti kui suudan:

„On tarvilik igal erijuhul ära tunda olukord, niisugusena nagu ta tõepoolest on — mähitud teadmatuse udulinikusse, hinnata seda mida näeme, aimata seda mida ei näe, teha kiire otsus ning tegutseda siis energiliselt, kõhklemata.“

Arvan paremini, täielikumalt ja põhjalikumalt sõnaliselt väljendada seda mis on juhtimine, ei ole üldse enam võimalik.

Kui igal suurrahval vähemalt on geniaalseid päid, kes on suutnud tungida juhtimise protsessi kõige salapärasema urgasteni, siis kõigi aegade sõjaajalugu näitab meile vääramatu järjekindlusega, et ühegi sõjaväe juhtkond tema tervikus pole veel suutnud end täiel määral ette valmistada selle protsessi teostamisele tuleviku sõjas. Selle raudse ajaloo seaduse tõsine põhjus peitub hariliku inimese, millest koosneb juhtkond, mõtlemisaparaadi puudulikuses, vaatamata tema rahuaegsele treeningule, ka kui eeldada, et see viimane sündis õiges suunas.

Kuidas on lugu selle suunaga Lääne-Euroopas.

Siin olemegi jõudnud teise küsimuseni, see mida H. Vanaveski on sõnastanud „Lääne-Euroopa positsioonsõja kogemused“. Miks ma sellest väljendusest nii kinni hakkan. Sellepärast, et meie kaitseväe juhtkonnas see väljendus on kujunenud looküteluseks, väga ohtlikuks, äärmiselt ühekülgselt mõeldud šablooniliseks kõnekäänuks, mille taha peidetakse end siis, kui midagi ei taheta või ei viitsita mõelda lõpuni.

Kõige pealt meie juhtkonnal, kui ta ta-

hab aru saada modern sõjast, ei ole mingit mõistlikku põhjust hüljata ei positsioonsõja kogemusi üldse ega Lääne-Euroopa positsioonsõja kogemusi eriti. Keegi meist ei tea, milliseks kujuneb tuleviku sõda meie riigi piiridel. Ja kui küsimuse asetaksime sarnaselt: milleks tahaksime meie, et ta kujuneks, siis paistab, et fortifikatsiooniline element tuleviku sõjas võiks olla meile ainult kasulik. Järelikult kõige muude juhtimisviiside hulgas meie juhtkond peab tundma ka juhtimist positsioonsõja tingimustes, ilma, et pruugiksime seda viimast eriti tõsta esiplaanile. Meie ei tohi unustada, et ka positsioonsõda oli ikkagi eestkätt sõda, võitlus, äärmuseni äge, kontsentreeritud, kus enesekaitse ja teise hävitamise eesmärgiga inimese loov intelligents rakendas tööle kõik tehnilised abinõud. See oli ju positsioonsõda, kus loodi sõjaline lennuvägi ja sõjagaas — need kaks määratud materjaalset jõufaktori, mille ulatust ja mõju tulevikusõjas keegi ei julge endale ette kujutada täies ulatuses. Peale selle, kas ei andnud ka positsioonsõda kõigil rinnetel meile hiilgava rea klassikalisi näiteid sõduri ja juhi, väeüksuste ja — tervete rahvaste heroismist, ohvrimeelsusest ja kannatusest, mida peame ikka ja alati meeles tulema neile noortele, kes seda sõda ise kaasa pole teinud. Järelikult objektiivsuse nimel, sõjalise ja lahingulise realismi nimel — ka meie juhtkond peab tundma põhjalikult, sest ainult mineviku põhjalik tundmine võimaldab meile hoiduda kordamast tema tehnilisi võtteid seal, kus see poleks sugugi kohane.

Muidugi, eriti moraalse kasvatuse alal, meie kahtlemata eelistame väiteid Vabadussõjast, mis peab kujunema meie noorsoo kasvatuse kõlbliseks jõuallikaks, kuid kas ei olnud Vabadussõda viimne, otsustav, periood, ka positsioonsõda. Nii kahju kui see ka on, kuid eriti juhtimise alal meie ei saa veel tuua mõjuvaid õpiseid Vabadussõjast senikaua, kuni ei ole ilmunud selle sõja sündmustiku objektiivne kirjeldus.

Lõpuks, veel üks hoiatus: kõneledes Lääne-Euroopast aastal 1929., oleks täiesti ekslik endale ette kujutada nagu valitseksid siin praegu juhtimise alal peaaegselt positsioonsõja kogemused. Ärgem unustagem, et mõiste „Lääne-Euroopa“ haarab endasse maailma kõige kultuurilisema rahvaste koondise, kes juba aastasadu samub rahvusvahelise sõjalise mõtte arengu eesotsas — niivõrra mõjuvalt, et kõik mis on sündinud sel alal mujal, on olnud suu-

relt jaolt ainult Lääne-Euroopa sõjalise mõtte vastupeegeldus.

See seisukord on jäänud püsima tänapäevani. Ja meie pole siin sugugi erandiks — meie õnneks, kahtlemata. Sest Lääne-Euroopa sõjaline mõte ka juhtimise alal on tõesti niivõrra sügav ja viljakas, et meigi siin võime õppida väga palju. Ainult peame tõesti endale võtma vaevaks tungida selle mõtte sügavusteni ja ei mitte piirduma pealiskaudsete lõõkmõtetega. Kahtlemata, tunda h ä s t i Lääne-Euroopa sõjalist ideoloogiat tema tervikus, on hoopis raske ülesanne, nii huvitav kui see meile ka ei oleks. Piirdun seepärast ainult ühe osaga sellest Läänest, nimelt Pariisiga, ning asetan küsimuse sarnaselt: kas prantsuse sõjaline mõte juhtimise alal praegu teotseb peaasjalikult positsioonsõja kogemustel. Et selle sõjalise mõtte tulipunktiks on Kõrgem Sõjakool, siis objektiivse vastuse leidmiseks paari sõnaga puudutan selle õppeasutise tööd, piirdudes siinjuures ainult juhtimise alaga. Meie õppeaasta talvine õppeperiood on lõppemas. Selle perioodi vältusel oleme lahendanud 35 taktikalist ülesannet üldtaktika (diviisi tegevus) ja väeliikide tegevuse alal. Paljud neist ülesannetest koosnesid kahest ja kolmest osast, mis anti kätte järkjärgult, tõstes üksikülesannete arvu ümmarguselt 50-ning sellest üldarvust ainult 2 — üks jalaväe ja üks suurtükiväe, käsitlesid positsioonsõja olukorda. Kõik teised ülesanded kujutasid manööversõja olukorda. K. S. K. on traditsiooniks ülesannete kokkuseadmisel võtta aluseks ajaloolised lahinguepisoodid. Seega kõik meie ülesanded, välja arvatud eelnimetatud 2, käsitlesid 1914. aasta tõelisi lahinguid, kuid läbi viidud praegusa aja abinõudega. Väga suur tähelepanu oli pöördud piirikattele — diviis 20—25 km rindel, taandumismanöövritele ja vastukallalatega korraldamisele. Juhtimise õpetamisel taktikaliste ülesannete lahendamise teel K. S. K. on endale teinud ülesanded: õpetada oma õpilasi kõigepealt operatiivselt mõtlema. Ta teostab seda ülesannet niisuguse vääramatu järjekindlusega, nagu see on võimalik ainult sõjaväes, kel on palju kogemusi ja palju häid tööjõude. Kõrgema Sõjakooli professori Pariisis ei huvita suurelt jaolt hoopiski õpilase otsus, vaid see — kuidas ta jõudis selle otsuseni. Ning lahingulised olukorrad, milles tulevad teha need otsused — uskuge, need on tõesti kokku seatud niivõrra mit-

me kes is el t, igäuks oma individuaalse iseäraldusega, et šablooniline otsus, kusa-gilt eeskirjast mahakirjutatud mõte — annab su armetult välja õpetajale. Seega õpid — pikkamööda — jälgima ainult ühte — olukorda ja ülesannet, rakendades selleks tööle terve oma vaimlise jõu.

Kuid — käsuandmise tehnika, — käsu redigeerimine ja vormimine, kuhu jääb siis see? Nagu näete, **siin see on ometi hoopis teise järgu küsimus.** Meie üheks reegliks sel alal on Kooli Ülema Kindral Duffour'i ütelus ühel üldtaktika ülesande arutusel:

„...asudes juhtimise ülesande lahendamisele, unustage kõige pealt kõik eeskirjalised ettekirjutused, unustage kõik šabloonid ja valemid, mida olete kusa-gilt kuulnud või lugenud, ning võtke endaga kaasa ainult teie terve mõistus („bon sens“) kindla tahtega süveneda töösse nii palju kui suudate. Kaskude andmise alal pidage meeles, et lahingu vältusel juht suudab oma tahet teostada ainult lühikeste, kuid kindlate korralduste näol. Nähke ette kaugemale, kuid korraldusi tehke võimalikult lühikese aja peale.“

Talitades sarnaselt igasugu akadeemilised, „viilitud“ käsud langevad ära isenesest, sest tõesti mitte neis ei peitu juhtimise saladus. Siiski alguses, esimesel semestril, tuli kirjutada ka mõni niisugune „viilitud“ käsk. Kuid see sündis olukorras, kus aja küsimus, vastavalt antud ülesandele, hoopiski ei tulnud kõne alla, sest teda oli selleks küllaldaselt.

Vaadeldes juhtimise teostamist kõrge-mais juhatusastmeis, ütleme, alates diviisist ja kõrgemale, näeme, et möödunud sõdade, eriti Maailmasõja kogemused meile on pärandanud kaks käsutlusviisi — tsentraliseeritud ja detsentraliseeritud viis. Ma kirjutun teadlikult käsutlusviisi, mõteldes sellega ainult juhtimisprotsessi teist — tehnilist osa, sest esimene — otsustamine, oma iseloomult areneb täiesti rippumatult alluvaist ning ei või seepärast olla ei tsentraliseeritud ega detsentraliseeritud. Eelistada ühte viisi teisele mõne ilusa doktriini nimel oleks väga hädaohtlik, sest juhtimise tugevus peitub mitte doktrinäärsetes tõekspidamistes, vaid paenduvuses — vastavalt olukorrale. Juht peab olema niivõrra intelligentne, et ta parajal ajal suudab koondada alluvate tegevuse oma kätte ning vastupidi, andma neile jälle suurema vabaduse siis,

kui seda nõuab olukord. Kui saksa sõjavägi 1870. a. lõi prantslasi äärmuseni de-centraliseeritud käsutlusega, siis ainult sellepärast, et prantslased olid neile liig nõrgad, oskamatud ja kohmakad vastased. Kuid 1914. aasta ja ka 1918. aasta lahingud näitavad meile pävaselgelt kõiki de-centraliseeritud juhtimise doktrinäärse kasutamise pahesid. Jälgige ametlikkude väljannete alusel saksa ja prantsuse armeede lahinguid kuni Marneni, ning teile on selge, et Marne pidi tulema, sest et siin võitlesid vastamisi ühelt poolt andeka juhi ja väeüksuste koondatud tahe ja intelligents, teiselt poolt — ainult väeüksuste isoleeritud, kuigi hiilgavad jõupingutused. Arme unustame sealjuures, et saksa sõjavägi tol hetkel oli tugevam arvuliselt ja materjaalselt.

Arvan, et ülaltoodust „Sõduri“ lugejale tohiks selguda, et see „neetud Lääne-Euroopa“ ka juhtimise alal omab siiski hoopis tervemaid vaateid, kui seda meil mõnikord arvatakse, ning et see meiegi juhtidele võib olla ainult suureks kasuks tulla siia ja õppida, siia, praegusaja sõjalise mõtte keskk kohta, kus on õppimas kümnete rahvaste esindajaid kõigist maailma nurkadest.

Kuid arme teeme illusioone.

Arvan, et ülaltoodust „Sõduri“ lugejale tohiks selguda, et see „neetud Lääne-Euroopa“ ka juhtimise alal omab siiski hoopis tervemaid vaateid, kui seda meil mõnikord arvatakse, ning et see meiegi juhtidele võib olla ainult suureks kasuks tulla siia ja õppida, siia, praegusaja sõjalise mõtte keskk kohta, kus on õppimas kümnete rahvaste esindajaid kõigist maailma nurkadest.

Arme arvame, et see, kes kord Pariisi K. S. K. läbi käinud, on nüüd see õige ja vääramatu mõtleja, suur juht ja muu terveks eluks ajaks. Nii järeldada oleks ilme eksitus ning kõige raskem eksitus just selles koolis valitseva vaimu ja põhimõtete vastu.

See oleks vaimukehva üliõpilase loogika, kes kord ülikooli lõpetanud arvab, et ta nüüd on omandanud kõige selle maailma tarkused ning ei vaja enam midagi. Pariisi K. S. K. on liig tõsine õppeasutus selleks, kui et tema õpilased hetkekski võiksid tulla niisugusele arvamisele.

„Meie võime anda teile ainult kindlad, tugevad algteadmised ja näidata kätte selle tee, mida mööda vaimlise töö alal võib minna edasi. Kuid tegelikult teid edasi viib ainult teie enda püsiv, isiklik töö,“ nii tähendas kord meie endine kooli ülem kindral Hering.

Kas ei ole siin juhtimise alal tabatud igivana tõde, mis on raudse seadusena maksev kõigil töö aladel: tõele lähemale jõuab ainult see, kes teda otsib — surmani. Tugev on ainult see sõjavägi, kus juhtkond on kasvatatud selles vaimus ning ei väsi otsimast lahingtegevuse tõe saladusi ka oma raskes rahuageses töös.

Pariis, 22. IV. 29.

„POLSKA ZBROJNA“

peatoimetaja V. E. Evert „Sõduril“ külas

Tallinnas, 26.—27. aprillil 1929.

Sõjaajakirjal on täita suur ja tähtis ülesanne oma kaitseväe suhtes. Ta on kõigilähemalt seotud nende ringkondadega, keda ta esitab. Iga uus sündmus kaitseväe peres leiab siin otsekohe väljenduse. Iga uus mõte ja uus idee kaitseväes nii või teisiti vilksatab läbi sõjaajakirja veergude ja jookseb selle kaudu laiali kullutuna üle terve kaitseväe. Ei ole milgil teisel teel nii kerge levitada mõtteid, propageerida ideid, kui võib seda teha ajalehe või ajakirja kaudu, kus juures ajakirjal kui teatud vaheaegadega ilmuval häälekandjal on kaitseväe kõikide sündmuste haaramine võimatu, sellevastu aga iga päev ilmuval ajalehel on see rohkem võimalik.

Sõjaväe tundmaõppimise parimaks allikaks on sõjakirjandus, millest tähtsa osa moodustab sõjaajakirjandus. Sõjaajakirjandusega vastastikune tutvumine on seda kergem, mida suuremad hõlbustused selleks on loodud, mida suuremat huvi selle tutvumisele on pühendatud ja mida rohkem reaalselt sisu selle tutvumisele on tahetud anda.

„Sõduri“ ja Poola sõjaväe häälekandja „Polska Zbrojna“ vahel on selles mõttes loodud juba varem kindel kontakt, on loodud nõnda tihedad vastastikused sidemed, et „Polska Zbrojna“ kaastöölised ei avalda kaastööd mitte ainult oma häälekandjas vaid osa kaastööd on tehtud ka „Sõdurile“ ja ümberpöörduvalt „Sõduri“

V. E. Evert

„POLSKA ZBROJNA“ peatoimetaja.

kaastöölised on avaldanud osa oma artikleid „Polska Zbrojna“. Selle koostöö initsiaatoriks peame lugema „Sõdurit“

neil päevil külastanud „Polska Zbrojna“ toimetajat hr. Everti't.

Vladislav Ludvig Evert on sündinud 1890. a. Ta on praeguse senaatori Joosep Ludvig Everti poeg ja 1863. a. tuntud seltskonnategelase Vilhelm Ludvig Everti pojapoeg.

Peatoimetaja Evert on ka tuntud Poola luuletaja. Tema sulest on seni ilmunud 15 köidet luuletusi ja 1 romaan. Juba noorpõlvest peale on Evert suurt huvi tundnud ajakirjanduse vastu ja sel alal võrdlemisi rohkesti töötanud nii ajakirja toimetajana, kui ka kaastöölisena teistele ajalehtedele ja ajakirjadele.

Kõige lähem Evertile on olnud Poola sõjavägi, selle organiseerimise ja arenemise küsimused. Võrsudes Poola legionäridest, on Evert aktiivselt osa võtnud Poola sõjaväe loomisest ja oma ajakirjanduslike tegevusega õhutanud tugeva ja võimsa sõjaväe loomise tarvidust.

Poola-Vene sõja ajal toimetas Evert ajakirja „Rahvas ja sõjavägi“. Tema püüe oli rahvast sõjaväele võimalikult lähendada, neid kahte mõistet „sõjavägi“ ja „rahvas“ täiesti ühte sulatada ja selles töös on Evertil suured teened.

Asudes suure sõjapolitilise ajalehe „Polska Zbrojna“ etteotsa, on Evert väsimatult jätkanud Poola sõjaväe ülesehitamise tööd ja otsinud kõige lähemat kontakti naabrite sõjaajakirjandusega, eriti Balti riikidega.

Hr. Everti külaskäik „Sõdurile“ on märksa aidanud süvendada kontakti mõlema sõjaväe ajakirjanduse vahel; on aidanud luua vastastikuseid tutvusi ja sidemeid suure Poola sõjalise mõtte esindaja ja kaitseväe juhtide vahel. —P.

Jooni koolinoorsoo sõjalisest ettevalmistusest Poolas.

Armastus sõjaasjanduse vastu on olnud rahvusliseks iseäralduseks Poola ajaloo. Üks vana Poola rahvasõna ütleb, et „ratsu ja mõök“ on iga Poola noormehe salajasem südamesoov.

Veel enne Maailmasõda oli praegust Poola territooriumi moodustavates provintsidest legaalseid ja illegaalseid organisatsioone, missugused, kuigi kaudselt, taotlesid sihte Poola iseseisvuse saavutamiseks. Oieti tekkisid need organisat-

sioonid juba Poola iseseisvuse kaotamisega 1795. aastal. Poola iseseisvuse uuesti saavutamisel pärast Maailmasõda ja Poola—N.-Vene sõjas need organisatsioonid aitasid tunduvalt kaasa tegevussõjaväele.

Nii siis mõte rahva sõjalisest ettevalmistusest väljaspool sõjaväe uuestisündinud Poolas ei olnud uudsuseks. Rahualale üleminekul see mõte ei vaibu, vaid, vastuoksa, kõveneb veelgi. Lisaks endistele tekib juurde palju uusi sõjaväelis-

seltskondlikke organisatsioone mitmesuguste ühingute, seltside, liitude jne. näol, millede eesmärgiks peamiselt on sõjaline ettevalmistus ja kehaline kasvatus (Poola küttide liit, Gartserite ühing, võimlemisühing „Sokol“ jne.). Eiriti agaralt neist organisatsioonidest võtab osa noorsugu.

Et ühtlustada ja koordineerida mitmesuguste sõjalis-seltskondlikkude organisatsioonide tööd ja anda neile ühine tegevussuun, ministrite nõukogu kinnitas 1925. a. novembris kindralstaabi poolt välja töötatud „Seaduse kava sundusliku kehalise kasvatus ja sõjalise ettevalmistuse kohta väljaspool sõjaväe“. Seaduse kava esitati seimile. Samal ajal pandi kava maksma peaaegu täies ulatuses.

Pärast riigipööret 1926. a. mail maršal Pilsudski korraldusel kindralstaap töötas välja uue seaduse kava, missugune kinnitati ministrite nõukogu poolt 1926. a. novembris. Selle kava põhijooned kokkuvõttes on järgmised:

- sunduslik kehaline kasvatus mõlemist soost noortele algab kuue aasta vanusest kõigis alg- ja keskkoolides;
- kehaline kasvatus ja sõjaline ettevalmistus on sunduslikud kõrge- ja keskkoolides;
- kehaline kõlblikkus määratakse kindlaks sundusliku arstlike järelevalvete abil; kehaline kasvatus ja sõjaline ettevalmistus sünnib arstlik-hügieenilise järelevalve all;
- väljaspool kooli noorsoo sõjaline ettevalmistamine teostatakse sõjalis-seltskondlikkude organisatsioonide kaudu;
- individuaalne kontroll kehalise kasvatus ja sõjalise ettevalmistuse õppustest osavõtmise üle teostatakse isikliku raamatu abil, mis peetakse iga õpilase kohta kogu õppeaja vältel;
- tunnistuse esitamisel kehalise kasvatus ja sõjalise ettevalmistuse kursuse läbivõtmise üle antakse mõningaid soodustusi sõjaväeteenistuses, eesõigustusi riigiteenistuses võtmisel, diplomide väljaandmisel jne.;
- sõjalis-seltskondlikkudele organisatsioonidele antakse rahalist ja tehnilist toetust;
- sõjalis-seltskondlikud organisatsioonid teotsevad nende tarvis välja töötatud kavade järele ja valitsuse kontrolli all;

— kohalikud omavalitsusasutised on kohustatud muretsema maa-alasid õppe-, laske- ja spordiplatside tarvis seaduses ettenähtud normide järele.

Kuigi sõjalise ettevalmistuse sunduslikkus koolides lõplikult pole maksma pandud seadusandlisel teel, siiski püüab õppeadministratsioon kõigi abinõudega teostada tema faktilist sunduslikkust. Koolivalitsusele on tugevaks toeks sõjaasjanduse arendamise propaganda, mida teostavad mitmesugused sõjalis-seltskondlikud organisatsioonid.

Sõjalise ettevalmistuse teostamiseks õpilaskond moodustab koolisalgad (hufce szkolne) rühmadest, kompaniidest ja pataljonidest.

Kuni 16 aasta vanuseni õpilaste ettevalmistuse raskuspunkt lasub kehalisel kasvatusel. Paralleelselt füüsilistele harjutustele ja spordile pühendatakse palju tähelepanu ka kaartide lugemisele, maastiku, relvade ja määrustikkude tundmaõppimisele ning pioneer- ja sideasjandusele.

Sõjalise õppuse alla kuuluvad õieti vanemate klasside õpilased. Seaduse järgi sõjaline õppus teostatakse koolisalkades, mis moodustatakse neis koolides, kus selleks leidub tarviline arv õpilasi, kes avaldanud soovi osa võtta õppustest vabatahtlikult. Tegelikult aga on kujunenud olukord niisuguseks, et sõjalisest õppusest ei võta osa ainult need õpilasid, kes arsti poolt selleks kõlbmatuks tunnistatud.

17-aastasena astub õpilane koolisalka. Koolisalga juhi määrab kooli direktor kooliõpetajate hulgast. Kui õpetajate hulgast ei leidu vastavat isikut (sõjaväelise ettevalmistuse ja staažiga), siis juhiks-instruktoriks määratakse ohvitseritegevteenistusest või reservist. Koolisalk moodustab enesest organisatsioonilise üksuse, vaatamata õpilaste kuuluvusele klassidesse. Ta kannab kooli nimetust või valitud šefi (patron) nime.

Sõjaline ettevalmistus teostatakse sõjaministeriumi poolt välja töötatud ja haridusministeriumi poolt heakskiidetud kindla kava järele. Korra ja distsipliini alalhoidmise eesmärgil koolisalga juhil on kõik kooli administratsiooni liikme õigused. Ta kuulub kooli pedagoogika nõukogu hulka ühistel alustel teiste õpetajatega. Kui salga juhiks-instruktoriks on eraisik, siis saab ta tasu õpetajatega ühistel alustel; tegevteenistuse ohvitser-instruktor kooli poolt tasu ei saa.

Sõjalise ettevalmistuse kavasse kuulub: 1) kehaline kasvatus, 2) laskeasjandus ja relvade tundmaõppimine, 3) välitõppused ja nendega seotud teadmised, 4) sõjalised teadmised, mida käsitletakse kooli õppeainete hulgas.

Kursus (kava) on jaotatud kolme ossa ja teostatakse kolmel perioodil. Esimene osa võetakse läbi VI klassis, teine — suvilaagrites kooli suvistel vaheaegadel ja kolmas — VII klassis ja VIII klassi esimesel poolaastal, kusjuures arenenumaid õpilasi valmistatakse ette instruktoriteks kava esimese osa õpetamiseks. Oma ulatuselt koolisalkade õppekava tervikuna võrdub umbes allohvitseride kooli kolme esimese kuu põhiainete kavale, kusjuures väljaõppe esimene aste mahutab eneses umbes noorte kursuse, mis võetakse läbi ühe aasta jooksul ja teine aste — kõik väljaõppe põhiained, mis võetakse läbi ühe aasta ja ühe suvilaagri või kahe aasta jooksul.

Nädalas sõjalise ettevalmistuse peale on pühendatud a) 2—4 tundi harjutusi kooli läheduses, b) üks väliharjutus või üks laskeõppus ja d) üks sõjaliste ainete tund. Peale selle, nagu varem tähendatud, osa sõjalisi teadmisi võetakse läbi kooli õppeainete tundidel, nii näiteks: a) füüsika tundidel — teadmised ballistikast, mootorist, telefonist ja raadiost, b) keemia tundidel — lõhke- ja mürkained, d) ajaloo tundidel — sõjaajalugu, eriti rõhutades isamaalsusheroilist momenti jne., e) maadeteaduse tundidel — sõjaväe topograafia.

Koolisalga õpilased, kes on võtnud läbi kaks-kolmandikku kavas ettenähtud tundidest ja harjutustest ja kes on olnud suvilaagris, lubatakse osa võtta katsetest

sõjalise ettevalmistuse alal. Katse tuleb sooritada komisjoni ees, mille koosseisu kuuluvad sõjaväe ja koolivalitsuse esindajad. Katse sooritanule antakse välja vastav tunnistus, mis võimaldab sõjaväeteenistuses järgmisi soodustusi: mitmenädalaline puhkus, õigus astuda allohvitseride kooli, vabastamine mõningatest õppustest jne. On kavatsus neid soodustusi veelgi suurendada. Tähtsamaks soodustuseks on aga teenistusaja lühendamine kuue kuu võrra.

Sõjaväelised võimud jälgivad sõjalise ettevalmistuse käiku koolides selleks volitatud delegaatide kaudu. Ka välimusest on õpilased sõjaväeliselt ühtlustatud; nad kannavad 1925. a. nende tarvis maksmapandud vormi, mis välimusest sarnaneb sõjaväe vormile: neljanurgelise põhjaga müts (konfederatka), kaitsevärvi-tume kahekordse püstkraega sõjaväe pluus, samavärvilised püksid — nooremates klassides pikad või põlvpüksid (soovi järele), vanemates klassides poolsaapad pikkade sukade, sääresidemete, säärsaabaste või sääristega.

Mis puutub kõrgemate õppeasutiste õpilaste (üliõpilaste) sõjalisse ettevalmistamisse, siis see pole veel omandanud lõpukuju. Siin on pandud maksma põhimõte, et kahe esimese aasta jooksul üliõpilasi valmistatakse ette allohvitserideks-instruktoriteks ja kahe järgmise aasta jooksul reservohvitserideks sellel erialal, mis on lähidane õppeasutise kavale, kus õpilane töötab.

Kokkuvõttes — Poola koolinoorsoo sõjalise ettevalmistuse eesmärgiks on nooremate ja keskmiste sõjaväejuhtide ettevalmistamine sõjapuhuks. O. D-n.

Kas politsei on kohustatud täide viima kaitseväelistelt üleimatelt tagavaraväelastele ja erustunuile distsiplinaarkorras määratud karistusi?

E. Tambek.

Küsimus „Kas politsei on kohustatud täide viima kaitseväeliste ülemate poolt tagavaraväelastele, s. o. käsutus-, reserv- ja maakaitseväelastele ja erustunuile distsiplinaarkorras määratud karistusi“ ei ole ainult teoreetilise vaid ka praktilise tähtsusega. See küsimus on tekitanud vaielusi ja arusaamatusi, mispärast Sõjaminister on

pidanud andma oma käsukirjades tema kohta seletavaid juhiseid (v. Sõmini ksk nr. 5 — 1926. a. 5. lõik: „kui tema (kaitsevälane) aga reservis viibib, viiakse karistus täide politsei kaudu, asendades kodanlike karistusega“). Sõjaministri käsukirjad ei ole kohustavad teistele administratiiv-asutistele, nagu politseile, ja sealtpoolt on

üksikutel juhudel asunud ülesseatud küsimuse suhtes eitavale seisukohale. Toodakse ette väiteid: 1) et politsei võivat täide viia ainult kohtute poolt mõistetud karistusi ja 2) et kaitseväeliste ülemate poolt distsiplinaarkorras määratavad karistused kandvat puhtkaitseväelist iseloomu, mispärast need tuleks täide viia kaitseväeametkonnas eneses, mitte aga kodanlikkudes kinnipidamise asutistes.

Need väited teatavas mõttes on põhjendatud. Vaikides neist ei saa mööda minna. Sellepärast vastavalt neile väitele tuleb lahendada eestkätt kaks küsimust: 1) millises suhtuvuses kaitseväeline ülem on kohtuvõimuga ja 2) kas kaitseväelisel ülemal on õigus karistusi ümberarvata.

Asume esimese küsimuse lahendamisele.

Sõjakohtute seaduse (S. S. K. XXIV r.) paragrahvidest 214, 281, 292, 314, 315, 334, 339, 556, 562, 679, 680, 696 nähtub, et süüteo asjade ülesvõtja, juurdleja, juurdluse tulemuste põhjal süüteo asja otsustaja, kohtu alla andja, rügemendikohtute otsuste kinnitaja (võrdle ka Sõmini pvk. nr. 864 — R. T. 141/142 — 1920 ja S. K. S.-i §§ 1418 ja 1419), rügemendikohtute poolt mõistetud karistuste kergendaja ja koguni suurendaja (Peasõjakohtu seletused 89/53 ja 96/72) kaitseväes on ülem, alates rügemendiülema õigustega ülemast. Samal ülemal on õigus takistusabinõu valida ja seda muuta (S. K. S §§ 328, 329 ja 476). Vene distsiplinaarmäärustiku (S. S. K. XXIII r.) § 10 põhjal ja meie kv. distsiplinaarkaristuste seadluse § 2 lõik II ning S. K. S. § 334 p. 3 põhjal neis süütegudes, mille eest kv. või üldistes kriminaalseadustes on ette nähtud nii distsiplinaar- kui ka kohtulikult määratavad karistused, süüdlase kohtu alla andmise õigusega ülemal oli ja on õigus süüdlast anda kas kohtu alla või teda karistada distsiplinaarkorras (v. ka Peasõjakohtu Valitsuse arvamine nr. 2516 — 1902. a.).

Sellest näeme, et kv. ülem teatud juhudel täidab kohtu funktsioone.

Distsiplinaarkaristusi formaalselt võib liigitada kahte gruppi, kusjuures sisult mõlemad on ühesugused. Ühte gruppi kuuluvad need distsiplinaarkaristused, mis ülemate poolt alluvatele määratakse ülemuse korralduste, teenistuse eeskirjade ja üldise kaitseväelise korra vastaste või muude vähemate üleastumiste eest, mis ei ole ette nähtud kv. või üldistes kriminaalseadustes. Teisse gruppi kuuluvad need distsiplinaarkaristused, mis kohtu alla andmise õigusega ülemate poolt alluvatele määratakse

kv. distsiplinaarkaristuste seadluse § 2 lõik II ehk S. K. S. § 334 p. 3 korras, s. o. üleastumiste eest, mis on ette nähtud kv. või üldistes kriminaalseadustes. Ülaltoodut arvesse võttes, et kaitseväeline ülem teatud juhudel täidab kohtuvõimu funktsioone, tuleb järeldada, et teisse liiki kuuluvate distsiplinaarkaristuste määramisel kv. ülem tegutseb kohtu asemel, tegutseb n. õ. kohtuniku võimuga varustatud ülemana oma alluvate suhtes. Teistsuguste järelduste tegemine oleks loogilises vastolus Sõjakohtute seadusega kui ka distsiplinaarsete üleastumiste mõistega. Distsiplinaarsed üleastumised ja nende karistamine puhtteoreetiliselt võetuna ei kuulu kriminaalse õigusemõistmise valdkonda, sest distsiplinaarsed üleastumised ei ole süüteod selle mõiste tõelises mõttes (vaata Tagantsev-Jacoby: U. N. S. lhk. 17—20). Ülalmainitud teisse gruppi kuuluvaid distsiplinaarkaristusi kv. ülemad määravad aga just kriminaalseadustes ettenähtud süütegude eest.

Teise küsimuse lahendamisele asudes tuleb tähendada, et meid huvitavaid karistuste ümberarvamisi on kahesuguseid: kodanlikkude karistuste ümberarvamine kaitseväelisteks karistusteks ja ümberpöördukt. On arvatavasti väljaspool kahtlust, et esimest liiki ümberarvamisi oma distsiplinaarvõimu piirides võib toimetada kaitseväeline ülem, alates rügemendiülema õigustega ülemast, olgugi, et see seaduses expressis verbis kusagil öeldud ei ole. Seda võib aga järeldada rügemendikohtute juhise § 72 lisa XXVII kui ka S. K. S. § 334 p. 3 ja S. N. S. § 8 lisa märkuste IV¹ ja V järele, millist teed ka praksis on käinud (Peasõjakohtu seletus 75/94. Vaata ka Lokošin: Distsiplinaarmäärustik 1908. a. § 8, teesid 8—13 ja § 9, teesid 1—3).

Teist liiki ümberarvamistest räägib S. N. S. § 8 lisa märkused VI ja VII, milledest VII märkuse punkt 1 meid huvitab. Selles punktis öeldakse, et reservväe sõduritele (nižnim tšinam zapasa armii) S. N. S. põhjal määratud distsiplinaarkaristused tulevad arvata ümber lühikeseajaliseks arestiks mitte üle kolme nädala. Selle juures sarnane ümberarvamine on lubatav ainult siis, kui distsiplinaarkaristust ei ole võimalik täide viia reservväelase tegelikus teenistuses või kordamisõppustel olles.

Teistes kv. seadustes ja seadlustes ei leidu distsiplinaarkaristuste ümberarvamise kohta midagi, väljaarvatud vene Sõjaväeteenistuse seadus § 400 p. 1, mis käesoleva küsimuse kohta ei käi. Järelikult tuleb järeldada, et reservväes olevatele sõduri-

tele kodanlikuks karistuseks võib ümberarvata ainult neid distsiplinaarkaristusi, mis on määratud S.N.S. põhjal. Vene ajal ülal mainitud esimesse gruppi kuuluvate distsiplinaarkaristuste ümberarvamist ei võinudki harilikult ette tulla, kui arvesse võtta S.S.K. VII r. § 746 (v. ka Senati Üh. ja Kass. Dep. määrust 1906 — nr. 387). Ja kui seda ette tuligi, siis talitati nähtavasti S.N.S. § 8 lisa märkus VII p. 1 analoogial (v. Lõkošin o. c. § 75 t. 9).

Nende teist liiki ümberarvamiste juures tuleb alla kriipsutada, et seadus ei räägi expressis verbis, kes võib sarnaseid ümberarvamisi teha, kas ainult kohus või ka vastav kaitseväeline ülem. Minu arvates ei peaks kahtlust olema, et ka vastav kaitseväeline ülem seda teha võib. Ja nimelt järgmisil kaalutlusil. S.K.S. ja kv. distsiplinaarkaristuste seadluse põhjal kaitseväeline ülem võib tagavaraväelastele distsiplinaarkaristusi määrata. Ka nendes süütegudes, mis on ette nähtud Sõjanuhtlusseaduses. Kriminaalses õigusemõistmises on üheks põhipanevaks mõtteks, et karistusi arvab ümber see, kes karistuse süüdlasele peale pani (Kr. Kp. s. § 23¹). Käesoleval juhul kaitsevälise distsiplinaarkaristuse süüdlastele määrab kv. ülem. Järelikult ka tema peab kv. karistuse kodanlikeks ümberarvama.

Käesoleva küsimuse kohta tuleb veel tähendada, et Kaitseväeteenistuse seaduse (R. T. 43 — 1926) § 213 põhjal tagavaraväelased vastutavad kaitseväe kohtu- ja distsiplinaarkorras ja kv. kriminaalseaduste järgi aja vältel, mil nad tegelikus kaitseväeteenistuses ei ole, järgmiste süütegude eest: 1) tegelikku kaitseväeteenistusse ilmutumise kutse täitmata jätmise eest; 2) distsipliini rikkumiste eest kaitseväe vormiriiete kandmise ajal ja tervise järelkatsutamise ajal kaitseväe haigemajas (võrdle ka Kr. Kp. S. § 221). Karistuste ümberarvamise kohta Kv. t. s. § 213 ega Kr. Kp. S. § 221 midagi ei ütle. Sellepärast ja tähele pannes S.N.S. § 8 lisa VII märkuse punkti 1 tuleb järeldada, et neil juhudel karistuste ümberarvamised võivad aset leida ka ainult siis, kui kordasaadetud süütegu on ette nähtud Sõjanuhtlusseaduses, näiteks §§ 96 või 130.

Edasi tuleb tähendada, et nagu ülal juba nägime, igalpool räägitakse ainult reservväelastest. Käsutus- ja maakaitsevälasi kui ka erustunuid kusagil mainitud ei ole. Meie oludes käesoleva küsimuse piires nad kõik on aga ühisugustes tingimustes. Sellepärast minu arvates ei oleks

mingit mõtet teha erandeid ühe ehk teise liigi vahel distsiplinaarkaristustele alluvuse suhtes nendes süütegudes, mis nad saatsid korda tegelikus kaitseväeteenistuses olles.

Resümeerides ülaltoodut näeme, et meil maksvate seaduste ja seadluste põhjal kaitseväeline ülem alates rügemendiülema õigustega ülemast täidab kriminaalseadustes ettenähtud süütegude asjas kohtuvõimu funktsioone. Tema võib tagavaraväelastele ja erustunuile teatud juhudel määrata distsiplinaarkaristusi ja neid karistusi ka ümberarvata, kui need süüteod on ettenähtud Sõjanuhtlusseaduses. Kui need tagavaraväelaste või erustunute süüteod on ettenähtud üldistes kriminaalseadustes ja kv. ülem saab süüdlast karistada ka distsiplinaarkorras, siis ümberarvamist loomulikult tarvis ei ole.

Asume nüüd käesoleva kirjutise peal kirjas ülesseatud küsimuse lahendamisele.

Ülal tsiteeritud seadustes ja seadlustes ei leidu ühtegi normi, kus oleks öeldud, kes viib täide tagavaraväelastele ja erustunuile kv. ülemate poolt distsiplinaarkorras määratud karistused.

Distsiplinaarkorras määratud karistuste täideviimise korra kohta tekkis nähtavasti arusaamatusi ka vene ajal, sest selle korra kindlaksmääramiseks Peasõjakohtu valitus on annud vastavaid ringkirju nagu 1887. a. nr. 818 ja 1899. a. nr. 1426. Viimases ringkirjas seletatakse, et reservväelastele määratud distsiplinaarkaristused tuleb täide viia politsei kaudu kodanikkude isikutega ühisel alusel, kusjuures vastavaks aegumise tähtajaks Peasõjakohtu otsuse 1894/79 kohaselt on loetud 3 aastat.

Kõne all olevat kohustust expressis verbis politsei peale ei ole pandud ka politsei kohta käivates seadustes või määrustes, nagu Politsei korralduses (IV peatükk Kuberemangu üldises asutusseaduses S.K. II k.) või Politseiasutuste kujundamise määruses (R. T. 177/78 — 1925). (Politsei korralduste maksvuse kohta vaata Eugen Maddisoni artiklid „Eesti Politseilehes“ nr. 26 — 1928. a. ja nr. nr. 12 ning 13 — 1929. a.)

Politsei korralduses kõne all olevat küsimust puudutavad järgmised artiklid: § 683 p. 12 ütleb, et kohtu alal kuuluvad politsei kompetentsi kohused sõjaväe ja mereväe kohtutele alluvates asjades, nagu need kindlaks on määratud Sõjaväe ja Meriväe kohtute seadustes. § 684 p. 4 ütleb, et sõjaametkonna alal politsei kompetentsi kuuluvad „ka teised kohused sõjaametkonna alal, nagu need on ettenähtud Sõjaväe Seadluste kogus“.

Politseiasutuste kujundamise määruses § 5 p. 4 ütleb, et politsei ülesannete hulka kuulub osavõtmine kohtuotsuste ja -määruste täideviimisest ning muudest kohtupidamise seadustes ettenähtud toimetustest (võrdle Politsei korraldus § 683 p. 3), ja § 7, et peale muude kohuste politsei täidab kõiki ülesandeid, mis tema peale on pandud seadustega või määrustega.

Sõjakohtute seaduse kohtuotsuste täideviimise osas § 1102 (Kr. Kp. S. § 950) ütleb, et süüdimõistetute kodanlikkudesse vanglatesse saatmine sünnib politsei kaudu.

Ja see on kõik, mis maksvates seadustes või seadlustes leidub käesoleva küsimuse kohta. Neist väljavõtteist näeme, et kusagil expressis verbis ei ole öeldud, et politsei peab täide viima kv. ülemate poolt distsiplinaarkorras määratud karistusi. Tegelikus elus tuleb ette aga sageli juhuseid, kus niisuguseid karistusi on tarvis täide viia väljaspool kaitseväeametkonna võimupiire. Vene ajal asi oli lihtsam. S.S.K. VII r. § 746 põhjal antud korralduste (Sõjameetkonna ksk. nr.nr. 625 — 1907, 297 — 1910 ja teiste) kohaselt kaitseväeline ülem võis süüdlast reservist teenistusse tagasi kutsuda (Peasõjakohtu seletused 1900/26, 1905/27 ja 1909/44). Kaitseväe ohvitseride teenistuskäigu seadlusega (R. T. 37/38 — 1924) kaotas S.S.K. VII raamat aga maksvuse ja kv. ülemal süüdlase teenistusse tagasikutsumise õigust enam ei ole. Jääks järele üks tee: anda süüdlane igal juhul kohtu alla (muidugi neis süütegudes, mis on ette nähtud kriminaalseadustes). Kuid palju asju on niisugusi, kus ülemus võiks asja lahendada distsiplinaarkorras, et võita aja ja töö kulu. Neis asjades politsei ainsamana täideviivana organina peaks kv. ülemusele appi tulema. Kas maksvad seadused ja seadlused seda siiski ei võimalda?

Riigivõimu täidesaatvana organina (Pol. as. kuj. määrus § 1) politsei on kohustatud täitma igasugused kohused kaitseväeametkonna alal, nagu need on ette nähtud Sõjaväe seadluste kogus (Pol. korraldus § 684 p. 4). Kv. distsiplinaarkaristuste seadluses, mis kuulub kahtlemata Sõjaväe seadluste kogusse, ja Sõjakohtute seaduses on ette nähtud karistamine distsiplinaarkorras. Kui nende distsiplinaarkaristuste täideviimine sünnib väljaspool kaitseväe-

ametkonna võimupiire (v. ka Vangimajade peavalitsuse juhtnõõrid vangistusasutuste ülematele vangide vastuvõtmise ja vabastamise korra kohta (R. T. 76/77 — 1919) § 1 p. b. ja Lisa ja Vangistuse seadus § 18), siis võib nende täideviija olla ainult politsei Pol. as. kuj. määruse § 1 ja Pol. korralduse § 684 p. 4 põhjal. See järelus käib kõikide distsiplinaarkaristuste kohta, kusjuures politsei viib täide muidugi ainult need karistused, mis oma iseloomult ei takista täideviimist politsei poolt, nagu noomitused või kodanlikkudeks karistusteks ümberarvatud karistused.

Mis puutub ülal mainitud teise gruppi kuuluvate distsiplinaarkaristuste täideviimisse, siis tuleb tähendada, et siin ei võiks olla üldse kahtlust, et politsei peab neid täide viima. Nende karistuste määramisel ja ümberarvamisel kv. ülem tegutseb kohtuvõimuna. Nende täideviimine politsei poolt sünnib Pol. korralduse § 683 p. 12, Pol. as. kuj. määruse § 5 p. 4 ja S.K.S. § 1102 põhjal.

Nagu öeldud, maksvad seadused, seadlused ja määrused ei anna kindlat vastust küsimusele. Tegelikus elus antakse temale vastusi nii ja naa. Igasuguste vaielduste ja ühele ehk teisele poole tõlgitsemiste ärahoidmiseks Politsei ühendamise seaduse (R. T. 68 — 1924) § 3 ja Pol. as. kuj. määruse § 7 põhjal. Kv. distsiplinaarkaristuste seadluse II trüki kavasse on võetud §§ 18¹ ja 18², mis sisaldavad käesolevas kirjutises toodud põhimõtteid. Selle juures on asutud seisukohale, et distsiplinaarkaristused distsiplinaarsete üleastumiste eest, mis ei ole ette nähtud kriminaalseadustes ja moodustavad vähemaid kaitsevälisi üleastumisi, kannavad puhtkaitsevälisel iseloomul kaitsevälilaste kasvatamise ja kv. distsipliini alalhoidmise mõttes ega tule sellepärast täideviimisele, kui süüdlane enam kaitseväes ei viibi. Teised distsiplinaarkaristused aga, s. t. need, mis on määratud üleastumiste eest, mis on ette nähtud kriminaalseadustes, tulevad täita igal juhul. Vastasel korral kaitsevälilased satuks eesõigustatud seisukorda teiste kodanikkude suhtes, kes samasuguste üleastumiste eest karistust peaks kandma. Nende viimaste karistuste täideviimine, kui süüdlane ei teeni enam kaitseväes, on pandud kv. distsiplinaarkaristuste seadluse § 18² järgi politsei peale.

Muljeid Eestist.

„Latvijas Kareivise“ peatoimetaja kapten Edvin Mednis, tagasi jõudes külaskäigult Eesti, „Latvijas Kareivises“ avaldab järgmist:

Tallinna Toompeal vaatlesin, kuid me-retuul pörkas vastu igivana kindluse müüri ja aastasadu püsinud majade seinu. Mõtlesin: „Seesama jõurikas torm kihutab praegu ka üle Riia, millele sama trotslikku vastupanu avaldavad ka meie hoonete seinad“. Paar päeva hiljem sai Tallinn tunda ka lumetuisku, mis oli tulnud üsna ootamatu. Kuid tormid ilmuvad ju alati ootamatult. Siis jälle mõtlesin: „mõne tunni pärast sama tuisk möllab ka Latvijas“.

See on saatuse ühtlus, mis lätlase paneb mõtlema iga astunud sammu juures, olgu see Eestis, olgu see kodumaal. Kindlasti, samuti mõtlevad ka eesti mehed ja noorsugu, eriti kaitseväelased. Minu külaskäigu viimasel päeval üks vanemaid eesti kaitsevälasi ütles: „Nüüd olete näinud meie kaitseväes vast mõndagi head, võib olla ka mõnesuguseid varjukülgi. Kuid üle kõige, kindlasti, olete tunda saanud tõsist sõprust, mis avaldub meie kaitseväes liitlase-lätlase ja iga tema esindaja vastu.“ Tõesti, seda südamlikkust, suurt sõprust panin tähele kõigil külaskäigu päevil. Lahke vastuvõtuga austas mind, kui liitlase sõjaajakirjanduse esindajat, Eesti kindralstaabi ülem kindral Tõrvand. Erilise tähelepanuga Tallinna garnisoniülem kindral Unt oli hoolitsetanud, et võiksin saada võimaliku ülevaate kaitseväe elust. Igalpool oli puudumatult ja külalislahkelt minu kõrval „Sõduri“ toimetaja major Ahman.

Tähtsamaid eesti kaitseväe asupaike on Tondi, mis asub mõne kilomeetri kaugusel pealinnast. Siin löödi mõni aasta tagasi suurem lahing äraandlikkude mässulistega. Siin taotakse ja karastatakse noori juhte võitlustele riigi kaitseks. Sest Tondil on ühendatud kõige juhtiva koosseisu ettevalmistamine. Siin asuvad ühendatud kaitseväe õppeasutised. Kolm blokki uhkeid ehitusi. Esimeses — Kõrgem sõjakool, teises — allohvitseride kool, kolmandas — sõjakool, kus õpivad tulevased ohvitserid ja ohvitseride asetäitjad.

Õppealale Eesti kaitseväes viimasel ajal on pandud erilist rõhku. Igalpool võib näha, kui palju on tehtud eriti viimasel ajal. Ka kõrgem sõjakool on palju

edenenud. Omab nägusad hooned, väga puhtad ruumid ja, peaasi, hea väljavali tud lektorite koosseisu. Kõik loengud peetakse eesti keeles. Mõned lektorid — mitte-eestlased, kes omi iganenud teadmisi hindasid rohkem kui noort riiki, said tunda, et noor vabariik sarnaseid teadmisi enam ei austa. Astusime auditooriumi, kus parajasti umbes 20 tulevast akadeemikut kuulasid ettekannet rannakaitsest. Kõigil noored, viimases sõjas karastunud näod. Kahel neist rinnal värvilised aumärgi lindikesed. Mõlemad vanemaid juhte Eesti vabadusvõitlusest. Sammume lähedalolevasse sõjakooli. Õppeasutuste ülema abi kol-leitn. Jaakson näitab meile ligemat ümbrust ja sõnab: „Praegu on raske ettekujutada, mis siin oli aastate eest. „Tondi“ meie keeles tähendab sarvikut. Tõesti, varem siin on olnud tõeline tondimägi. Kuid põhjamaalased alati oskavad võita loodust. Näete, mis praegu tõusnud mahajäetud liivaväljadele! See töö küll osaliselt oli algatud venelaste poolt, ehitades kasarmud kindluse suur-tükiväe rügemendile. Kuid ka see tuli meil lõpule viia. Ja seda tööd, mis oli pärast sõda nende varemete ja selle kõrbe kordaseadmise! Praegu oleme sellega juba lõpule jõudmas.“

Vaatan: ligidal lõpetatakse uue spordivälja ehitamist. Ka tondiadraga ei saaks nii sügavalt, ühtlaselt mahakünda seda kohta tondimäel, kui seda on teinud tugevad, järelandmatud eesti sõdurite käed.

Vaatame, kuidas noored aspirandid (tulevased ohvitseride asetäitjad) sooritavad väliõppust, kuidas võimlevad kadetid. Noorematel on parajasti vehklemistund. Viimase aasta kadetid harjutavad odaviskes ja kettaheites. Nagu tavaliselt põhjamaalased, hindavad eestlased kehalist kasvatuset väga kõrgelt. Sest mida raskem on võitlus loodusega ja olukorraga, seda enam on see nõuetav.

Astume sisse ka võimlemissaali, mis asub kooli alumisel korral. „Siin varem oli magamisetuba“, seletab kooliülem kolonel Trossi. „Vaadake, läbi nende akende enamlaste mässulised teatud detsembri hommikul viskasid sisse mõned käsigranaadid. Ja siis ise, — pealaest jalatallani sõjariistus, tormasid kaitseta magavate noortemeeste kallale. Kuid kui kadetid olid jõudnud püsside juure, pööras võit kohe meie poole. Mitmed kallaletun-

gijad said surma, 11 võeti vangi, ainult mõnedel läks korda siit põgeneda. Ka meil oli kaotusi. Neli kadetti kangelaslikkust näitasid üles oma eluga.

Nüüd, just vastu neid aknaid asub neile püstitatud mälestussammas. Eesti suurimaid kujureid A d a m s o n on selles sambas sümboliseerinud kibedat kurbloolist tõelikkust. Mälestussamba küljel on väljaraiutud langenud kadettide näopildid. Sealt vaatavad nad alla oma järeltulijate peale, kes igapäev kokku tulevad mälestussamba juure, tõtates täitma oma sõduri kohuseid. Tõsisemaks jäävad ka tõsised sammud, kes liginevad sellele mälestuspaigale.

Ja, — kohutav on kanda suuri kangelasohvreid. Kuid veel vapustavam on nende ohvrite nägus mälestus.

Edasi on toodud muljeid meie väeosade toitlustamisest, ülemineku puhul ratsio-

naalsele, kahetoiduga toitlustamisviisile, ja õppuse korraldamise kohta külastatud Tallinna väeosades, nagu sidepataljonis, autotankide rügemendis jne.

Eriti meeldivalt mainib toimetaja kapten Mednis, et leidnud meie kasarmutes ja ohvitseride keskkogus rohkesti pilte vabadussõjast. Soovitab Lätis kaitseministeeriumi juure asutada eriline patriootilise kunsti toetusfond, mille summadest võiks muretseda rahvuslisi ja sõjaväelisi ideid väljendavaid kunstitöid, milledega kaunistada kaitseministeeriumi asutuste ruume ja väeosade kasarmuid. Siia hulka tulevat arvata ka veel kirjandus ja sõjaväe laulut.

Kirjutus on rikkalikult illustreeritud Eesti kaitseväejuhtide piltidega, kellega kapten Mednisel külaskäigu puhul kokkupuutumisi olnud, ja rohkete ülesvõtetega Eesti kaitseväe elust. T.

Tshehhoslovakkia armee*).

Kokkuvõtlik ülevaade 1928.

Peale Maailmasõja tekkinud riikidest on Tshehhoslovakkia tugevnenud ja arenenud esimeses reas. Selle on tinginud ta soodus geopolitiline asend, loodusevarad, arenenud tööstus ja — kõige tähtsam — rahva kindel tahe igatpidi kindlustada saavutatud iseseisvust. Rahva armastus isamaa vastu, rahva usk paremasse tulevikku, peegelduvad kõige selgemini riigikaitse korralduses. Mis kallis, seda kaitsetakse. Mis peab jääma püsima, seda kindlustatakse, ohverdades varasid kui materiaalseid nii moralseid.

Tshehhoslovakkia uuestisünniks töötasid väsimatult juba aastakümneid kaks väljapaistvat politikategelast — M a s a r y k ja B e n e š. Liitlaste võit Maailmasõjas vaid kergendas nimetatud meeste ideaalide teostamist. Maailmasõjas olid need tsehhi sõdurid, kes teadlikult lahkusid Austria vägedest selleks, et Austria vaenlaste pinnal organiseeruda Tsehhi vabastamiseks. Maailmasõja lõpul oli liitlaste pinnal organiseeritud Tsehhi üksustes (Venemaal 72.000, Prantsusmaal 10.000, Itaalias 18.000) umbes 100.000 meest. See oli toores materjal, ja uuesti-

*) Peaallikana on tarvitatud K. U r b a n: Kurze Zusammenstellung über die Tschechoslowakische Armee. Berlin, 1929. R. Eisenschmidt'i väljaanne.

sündinud Tshehhoslovakkia armeeks tulita ümbertöötada. Armeel korraldamiseks kutsuti appi 1919. a. Prantsuse sõjaväeline missioon. See missioon, töötades käsikäes Tshehhoslovakkia riigi juhtidega, aitas märksa kaasa kiirele arengule Tshehhoslovakkia kaitseväe loominguks. Nüüd on missioon oma töö teinud. Ta koosseisu (kindral Faucher ja 24 ohvitseri) kasutatakse peamiselt õppejõududena sõjaväe õppeasutistes ja mitmesugustel kursustel (lahingkoolides).

Tshehhoslovakkias on maksev üldine sõjaväeteenistuse kohustus kõigile meessoost kodanikele. Teenistuse kestvus alalisvâes kõigis vâeliikides on seadusega (1927. a.) määratud 14 kuud, kuid tegelikult kestab veel teenistus 18 kuud, sest 14-kuulise teenistusaja peale üleminekuks vajab armee 8000 üleajateenijat, millest arvu armeel käsutada veel ei ole. Üldse riigikaitse teenistus kestab 43 a. ja jaguneb: 17—20 eluaastani — abivâgedes; 20—22 — alalisvâes; 22—30 — I järgu reservis, kohustusega osa võtta kordamisõppustest; 40—50 II järgu reserv; 50—60 — teenistus (ainult sõjaliselt ettevalmistatud kodanikele) abivâgedes. I järgu reservistidele on 8 aasta kestvusel (22—30 aastani) ette nähtud 4 kordamisõppust kogu kestvusega 14 nädalat.

Tshehhoslovakkia pindala = 140.355 km² 14.356.000 elanikuga (naisi 55% rahva üldarvust). Rahvuste järele: tshhehe ja slovake 8,8 miljonit, sakslasi 3,1 miljonit, ungarlasi 0,75 miljonit jne. Rahva tihedus ulatab Böömimaal kuni 128 ühe km² peale, Karpaatides — 48 ühe km².

Sõjaväe arv on 1. sept. 1927. a. seadusega määratud kindlaks iga aasta: 1. 10. — 31. 3. — 140.000 meest (ohvitserid ja allohv. incl.), 1. 4. — 30. 9. — 100.000 meest.

Nekrutite aastane kontingent on samuti kindlaks määratud seadusega ja võrdub 70.000 mehele. Kõik, mis üle selle arvu, määratakse „ersatsreservi“. 1929. a. alul oli armees: ohvitseri 10.079, kapitulante (üleajateenijaid) 14.816; kogu kaitseväge oli alal 130.000 meest. Hobuseid oli kaitseväge teenistuses 27.614.

Kaitseväge kõrgemaks juhiks on riigipresident. Tema, kaitseministri esitusel, nimetab ameatisse: Armeed kindralinspektori, Kindralstaabi ülema, kaitseväge ringkondade ülemad, diviisi ülemad jne.

Kaitseministrile alluvad: Kindralstaabi ülem, Armeed, Kindralinspektor, ministrium vastavate asutistega (üldine, suurtükiväe materjaalosa, lennuasjandus, poliitiline ja juriidiline osakond jne.), Legionääride kantselei, sõjaväe attasheed, Prantsuse sõjaväeline missioon. Kindralstaabi ülemal on 2 asetäitjat. Esimesele alluvad: luure, operatiiv ja õppe osakonnad; 2-le — organisatsiooni, liikumise ja koosseisude osakonnad. Peale selle allub veel Kindralstaabi ülemale MSOS (Ministritevaheline Riigikaitse Komisjon), Kindral-sekretariaat. MSOS kaalub läbi kõik tähtsamad riigikaitsega seotud küsimused. Kindralinspektor saab ülemjuhatajaks sõja puhul. Ta valvab rahuajal väljaõppe edu ja sõjaväe vaimu ja distsipliini kõrgelhoiu järele. Ühtlustab õppetööd, võttes aktiivselt osa kõiksuguste määrustikkude ja eeskirjade väljatöötamisest. Võtab osa organisatsiooni, varustuse ja relvastuse küsimuste lahendamisest kui rahuajaks nii mobilisatsiooni korra.

Rahuajal Tsh.-slov. jaguneb 4 kaitseringkonda (korpuse ringkonda). Kõrgemateks taktikalisteks üksusteks on rahuajal: jalaväe diviis, mäe-brigaad, ratsa-brigaad. Üldse organisatsioon rahuajal on kaadriarmee organisatsioon, mis võimaldab mobilisatsiooni puhul hargneda poolteise miljoniliseks armeeks.

Erilist edu näitab Tshehhoslovakkia

lennuasjandus. 1928. a. lõpul omas ta 750 sõjalennukit. Lennukid ja nende varustus on moodsaim. Luurelennukid tüüpi — Aero A 30, Avia BH 28, Smolik S 16.

Aero A 30-lagi 7000 m, kiirus 210—230 km/t., 3 klp. Hävitajatest loetakse Avia BH 33 oma võimete poolest esikohal kogu Euroopa sõjavägedes tarvitusel olevatest hävitajatest (lagi 10.000 m, kiirus 265 km/t.). Pommitaja S 16 (üks 450 hobusejõuline mootor) võtab peale 3 meest ja 300 kg pomme, lagi 6000 m, kiirus 210 km/t.

Õhufoto ja raadioside on lennuväes moodsaim. Lennukitel on eritüüpi kuulipilduja, laskekiirusega 1500 lasku min. Lennukid on varustatud Heinecke langevarjuga. Lennuväes teenib kokku 3500 meest, nendest 370 ohvitseri.

Ohvitseride korpus omab järgmisi auastmeid: nooremleitnant, leitnant, üleleitnant, kapten, staabikapten, major, kol.-leitn., kolonel, brigaadikindral, diviisikindral, armeekindral, kindralinspektor. Üldse oli 1929. a. alul: kindraleid 111, kolonele 337, kol.-leitn. 777, majoreid 1238, staabikapteneid, 2373, kapteneid 1791. Reservohvitseri loetakse 30.000 ümber. Ohvitseride palgad koosnevad põhipalgast ja teenistuslisast ning on jaotatud 8 astmesse. Nii saaks leitnant Eesti rahas kokku umbes 180 kr. kuus, major umbes 340 krooni kuus, kolonel 520 kr. kuus jne.

Sõduri päevapalk on Eesti rahas umbes 16 senti.

Relvastuse aluseks on endisest Austria armeest saadud relvad. Neid asetatakse Tshehhoslovakkia Vabariigi uute relvade mudelitega, nii: end. Mannlicher püss mudel 95 on asetatud tshhehi „Mauser — 24“-ga. K. k. on mudel ZB 26. R. k. on jäänud Schwarzlose.

Suurtükiväes 8 cm välikahur mudel 17, laskekaugus 10 km; 10 cm kergehaubits, laskekaugus 8—10 km. On kavatsusel uute 8,35 cm kerge suurtükidega relvastamine; 7,5 cm mäe-kahur mudel 15, laskek. 7 km; 15 cm raske kahur, laskekaugus 20 km; 24 cm raske kahur, mud. 16, laskekaugus 30,6 km jne.

Kuigi noorsoo sõjaline ettevalmistus koolides ei ole seadusandliselt maksma pandud, on rahvas eneses suur lugupidamine sõjalise õppuse ja kehakultuuri vastu üldse, ja sellepärast on noorsugu tegelikult väga hästi ettevalmistatud sõjalisteks õppusteks enne tegelikku kaitseväge teenistusse astumist.

1927. a. nekrutitest, näiteks, oli 50% saanud hea ettevalmistuse spordi ja võimlemise aladel. Järgmised ühingud aitavad kaasa rahva sõjalise ettevalmistusele: „Sokolid“ umbes 500.000 liikmega, nendest 90.000 naist; sõjaväeline kord, harjutused relvadega; tugev moraal ja patriotism. „Tshehhi skautide ühingud“, „Tshehhi orlo“ (Tshehhi kotkad) 70.000 liikmega. „Küttide Ühingud“ 20—30.000 liikmega. Tshehhoslovakkia kaitseväge väljaõpe on aastate jooksul läbi teinud suure arengu. Alguses Prantsuse sõjaväelise missiooni abil tuli sulatada ühte mitmest rahvusest ja mitme doktriiniga juhtide vaated. Prantsuse missioon täitis omad ülesanded ülidelikaatselt, õhutades ja suunides Tsh.slov. sõjalist mõtet iseseisvusele ja oma-pärasusele.

Noor ohvitserkond tärkab sõjaakadeemiast, millisesse võetakse vastu tarvilikudele sisseastu nõuetele vastavad keskkooli haridusega noormehed, ja milles õpus kestab 2 aastat. Tehnilised väed komplekteeritakse ohvitseridega, kes peale sõjaväe akadeemia lõpetamise veel läbiteevad teatud kursused. Lennuvägi pöörab erilise tähelepanu ohvitseride ettevalmistusele, komandeerides lennuasjanduse täielisemaks kätteõppimiseks suurel arvul neid Pariisi kõrgemasse lennukooli.

Kindralstaabi ohvitseride valmistatakse ette Praahas Kõrgemas Sõjakoolis. Sisseastujatelt nõutakse Sõjaakadeemia lõpetamist, 6 aastat teenistusstaashi (sellest 4 rivis), vanadus alla 36 a., võõrastest keeltest nõutakse prantsusekeele rahuldavat tundmist.

Mitmesugused kursused täiendavad kindralite, kolonelide ja patülide sõjalisi teadmisi.

Ratsaväe luurest koos soomusautodega.

I. Põhimõtteid koostööks luurel.

Sõjas püüab vastane varjata kõike, mis kuidagi puutub tema sõjaväesse ja tegevusse. Kuid ülesannet täitvatel juhtidel on tarvis andmeid vastasest ja maastikust. Andmete puudumisel töötaks juht pimesi.

Üheks moodsaks maa peal teotsevaks luurevahendiks oleks ratsavägi, kui tema võimeid ja omandusi täiendatakse sellega, et antakse juurde soomusautosid ning muid kiirefliikuvaid osi.

Elukutseliste allohvitseride küsimus on Tshehhoslovakkias raskesti lahendatav, sest ei leidu tarviliselt kandidaate, kes täidaks nõudmised selle kutse omamiseks.

Kaitseväge väljaõppes oli 1927. a. reformide aasta, mil kindralinspektor ühtlustas õppetöö kavasid. Kehaline kultuur on armee kõrgele.

Tshehhoslovakkia Armee taktikaline väljaõpe orienteerub Prantsuse sõjaväge väljaõppele. Paljud eeskirjad on tõlgitud prantsusekeelest ja pandud eeskirjadena maksma Tshehhoslovakkia armeele.

Kui riigikaitse huvid nõuavad, on presidendil õigus kuulutada välja mobilisatsioon. Sõjakuulutamise õigus kuulub parlamendile; nõutakse $\frac{2}{3}$ häälte enamust. Üldse võib Tshehhoslovakkia mobilisatsiooni puhul lipu alla kutsuda kuni 1.300.000 väljaõpetatud meest, peale selle 3—400.000 abiteenistusväelist.

Tshehhoslovakkia on ainukene noortest riikidest kellel, tänu rikkalikudele tooresainetele ja arenenud tööstusele, on läinud korda saada iseseisvaks ka sõjatoöstuse alal. Seni on teotsemas: käsirelvade ja kuulipildujate alal 8, suurtükkide ja miinipild. 5, laskemoona 6, lõhkeainete 5, autode 8, soomusvankrite ja tankide — 5, traktorite — 7, lennukite 4, lennuki mootorite 5, sõjagaasi — 5 ja gaasimaskide alal 8 vabrikut. On väga soodsad tingimused era-tööstuse mobilisatsiooniks sõja puhul.

Eelpool toodud lühikene ülevaade lasb meil heita pealiskaudse pilgu Tshehhoslovakkia kaitsevärke ja konstaterida selle loomingu suurt edu moodsa sõjalise jõu suunas. K.

vastasega. Kui kontakt vastasega loodud, tormavad soomusautod ratsaluurosa ees vastase keskele, teevad kindlaks vastase jõud ja positsioonid, vastavalt oma võimetele ja ülesannetele. Intensiivsem soomusautode tegevus on siis, kui vastane tungib kallale meie luurosale. Soomusautode tegevus ühel kohal ei või kesta kaua, mõnikord tund või vähemgi, siis tuleb neid vabastada ja saata mõne teise ülesande täitmisele, kas tiibadel või seljatasudes.

Ratsaväe kasutamise põhimõtted luurel koos soomusautodega on järgmised: Luursalga ja patrullide ülemad ning ratsanikud peavad vastavalt nende tegevuse tähtsusele olema osavad ratsasõidus, taktikaliselt tarviliselt koolitatud ja leidlikud maastikul. Edu luurel oleneb luuroside ülemast. Patrullid tarvitavad teid nii kaua kui võimalik ning liiguvad hüpetena ühest vaatluskohast teise, püüdes vaenlast silmata, näha teda küljelt, sageli jalastudes ja roomates võimalikult lähemal, et tagada soodsamat vaatlust. Ratsaluuroside ülemad on täielikult vastutavad, et saavutatud kontakt vastasega ei katkeks päeval ega ööl, sellepärast on ka luureülesande täitmise viis ainult ratsaluurosa ülema asi. Samuti kui ratsaluurosa on saanud puudulikke juhtnõore või sattunud ootamata muutunud olukorda, siis korraldavad luuroside ülemad luuret iseseisvalt, väejuhilt antud üldises tegevuse suunas.

Põhimõttelikult kasutab ratsaväe juht soomusautosid pärast täpset teede luuret. Soomusautosid tuleb anda peasuunas liikuvale luurpatrullile, sest selles suunas liigub ka luursalga südamik. Et soomusautode hüpped liikumisel on vahest suuremad kui patrullide ja luursalga südamikudel, siis hea vaatlussidega on tagatud peasuunas liikuva luurpatrulli ja luursalga südamiku kaitse ja julgeolek. Olukorra kohaselt võib soomusautosid ka teise järgu tähtsusega luurpatrulli juurde anda, kui tal on ette näha soomusautode tegevus vastavate takistuste kõrvaldamiseks.

Luuroside ülemad on vastutavad selles, et iga tähtsam tähelepanek vastasest või maastikust oleks kiirelt teatavaks tehtud luurosi väljasaatnud juhile ning lähedalolevatele väeosadele. Kui on märgatud, et vastase väiksemad luurosid jälgivad meie luuroside tegevust, siis, ehkki väiksete osadega, pole alati soovitav la-

hinguid lüüa, tuleb sarnasel puhul neid kahjutuks teha väiksema käraga, kas rünnates neid ratsa või võttes vangi, kuid mitte aega raisates tagaajamisele, mis kõrvale viib ülesande täitmisest. Sarnane tegevus on tarvilik, sest varem või hiljem tuleb nendega ikkagi võitlusesse astuda. Soomusautode kasutamine üksikute vastaste vastu on lubamatu, see kaotab ootamatuse mõiste. Ratsaluursalkadel tuleb hoiduda ratsa rünnakutest, kui vastase ratsaväe luurpatrull või luursalk möödunud meie piilureist ja tahab ratsa rünnata luursalga südamikku, sest see võib teha luurosid võimetuks edaspidisel luureülesande täitmisel. Ratsarünnakuid likvideerib hästi soomusauto lähedakauguse tappetuli, sellepärast peab luursalga ülemal olema alati hea vaatlusside soomusautodega, kusjuures tee tuleb hoida vaba soomusautode manövreerimiseks, et oleks kindlustatud kiire abistamine. Ülesanne ja olukord võib kiskuda soomusautod vahest emale luursalga südamikust ning ratsarünnak on siis möödapääsematu kas vastase või luuraja algatusel.

Põhimõttelikult on ühendatud väelikest koosneva luursalga side, varustamine ja evakueerimine seljatagusesse luursalga ülema organiseerida, kuna luure ülesande ulatavuse ruumis ja kestvuses ning kogumiskohad määrab luurüksusi väljasaatev ülem.

Meelestades kokkuvõetult mõlema väeligi kasutamise põhimõtteid koostöös luurel, võib järeldada, et see nõuab luurel olevailt juhtidelt ja meeskonnalt hästi arenenud otsustamisvõimet, kannatlikkust, püsivust ja kiirust otsustamises ning tegevuses.

II. Luurüksuste koosseis ja ülesanded.

Ratsa luuroside ülesanded (koos soomusautodega) algavad sõja lahtipuhkemise momendist ja kestavad selle lõpuni. Kuid mida tihedam on kokkupuutumine vaenlasega, seda enam kaotavad ratsaluursalgad oma tähtsuse.

Luure ülesanded ratsarügementidele, luure eskadronidele ja ratsakomandodele oleksid järgmised:

K a u g e l u u r e on kaugete strateegiliste eesmärkidega ning võib lasuda mitmel eskadronil või ratsarügemendil koos soomusautokompaniiga ja teiste juurdeantud osadega. Ülesanded oleksid: koguda andmeid kõrgemale juhile vastase

mobilisatsioonist ja vägede koondamisest, ühtlasi takistades vastase edukat tegevust tema piiriäärsetel maaribadel, siis omavägede mobilisatsiooni ja koondamise kaitsel luure katteosade ees teede ning strateegiliste punktide luure ühes oma käes hoidmisega. Luure riba laius kahest eskadronist koosnevale luursalgale ühes juurdeantud soomusautodega jne. ei tohiks rohkem olla kui 15—20 km, kuid olukorra kohaselt võib tegevusruum olla kitsam või laiem. Ülesande täitmisel antud ribas liigub luure jaotatult patrullideks, luursalkadeks ja ratsaväe peajõuks.

Ligiluure on peamiselt taktikaliste ülesannete jaoks. Ta annab juhile üksikasjalikumaid aluseid väeosade taktikaliseks tegevusteks. Üleminek kaugluurelt ligiluurele sünnib lähenemisel. Saavutatud kontakt ei tohi päeval ega öösel kaduda, sellest oleneb ülesande edukas täitmine. Ligiluure lasub ratsaväe luursalkadel koos soomusautodega, kuid kui ette nähtud ka sarnaste taktikaliste ülesannete täitmine, näiteks ülekäikude lahtihoidmine, maastiku esemete käeshoidmine jne., siis antakse juurde veel ratsa r. klp. jne.

Ligiluure otsekohesed ülesanded oleksid: kindlaks teha vastase kolonnide eelvägede asukohad teatavates punktides, kolonnide jõud, asetuse ulatus, positsiooni ehituste üksikasjad, väljalaadimise kohad jne. Ligiluurega tuleb alati ühendada maastiku luure. Vastase vaatlemise kõrval tuleb tähelepanna teede seisukord, sildu, lähiseid, vaatepunkte jne.

Lahingluure peab vaenlase taktikaliste korralduste järele valvama. Lahingluure seisab alalises vaatlemises enne lahingut, lahingu ajal ja pärast lahingut ning on luurpatrullide ülesanne. Lahingluuret toimetatakse ratsa nii kaugemale kui võimalik, ning kui vaenlase tuli sünnib, tuleb jalastult ülesannet täita. Lahingluure ülesanded oleksid: pealetungi lahingus lähenemisel likvideerida vastase luure- ning nõrku julgestusosi ning teha nägematuks vastasele meie väeosade poolt kallaletungi lähtealuse sissevõtmise. Kallaletungi arenemisel jätkata luuretegevust vastase tiibadel ning tiibade vahel, tühikute leidmisel neid täita ja käes hoida tähtsamaid punkte ja teid. Vastase jälitamisel teravate sissemurretega teha kindlaks tähtsamad taandumise suunad, teed ning kogumiskohad. Meie taandumisel takistada vastase edasilikumist ning teha kindlaks tema pealetungi

suunad ja peajõud. Kaitselahingus sundida vaenlast hulga kaugemal lahingkorda hargnema ning hoida alalist kontakti kuni meie vastupanu esemeteni. Siis segada veel vaenlase lähenemist teatavas suunas.

III. Ratsaväe ja soomusautode omandusi, mis tähtsad luurel.

Moodsat ratsaväge, kelle juures on teostatud motoriseerimine ja kelle eriala õieti on tegevus väljaspool lahinguväljaluurel, jälitamisel jne., kuid kes võib ka tulevikusõjas täita lahingvälja ülesandeid, pidades kombineeritud (jala-ratsa) lahinguid, võib õigusega nimetada jalaväele järgnevas peaväeliigiks. Soomusautod kui moodsad relvad manööversõjas (praegusel juhusel juurel) täiendavad ratsaväe omadusi ja võimeid, seega kuuluvad abivägede liiki. Eelnimetatud põhjustel alluvad soomusautod koostöös luursalga ülemale. Mõistagi, peab tegevus kooskõlastuma ratsaluursalgaga, keda soomusautod toetavad. Tegevuse kooskõlastamisel on tähtsad nii ratsaväe kui soomusautode taktikalised ja tehnilised omadused. Omaduste vaatlemisel on tähtis, kuivõrt on nad sarnased oma võimetes, eriti negatiivsetes omadustes.

Liikumine. Minimaalne soomusauto liikumise kiirus — 5 km, maksimaalne — kuni 65 km tunnis. Minimaalne liikumise kiirus mõjub autole kahjulikult ja tuleb tarvitada siis, kui vastase läheduse tõttu peab ühtlustama oma liikumise kiirust ratsaluurüksusega, et tarvilikul juhul väiksema ajakuluga soomusauto abi ei hilineks. Minimaalne kiirus ratsahobusel sarnasel juhusel (vaenlase läheduses) on 5—6 km tunnis (alüür: samm, mis mõjub hobusele väga rahustavalt ja hästi), kuid ühes peatustega vaatlemiseks isegi 2 km tunnis. Keskmise soomusauto liikumise kiirus meie teede praeguse seisukorra juures on 25—30 km tunnis. Ratsahobuse keskmine liikumise kiirus sarnasel juhusel oleks 12 km tunnis (alüür: välgalopp; mõjub kurnavalt hobusele ja seda ei tohiks ratsamees tarvitada). Et keskmist kiirust saab kasutada ainult siis, kui oleme vastasest kaugel, siis võib sõita vahelduva alüüriiga 8—9 km tunnis, mis on ka tarvitusel, (s. o. 1 km traavi ja 1 km sammu, ehk 2 km traavi ja 1 km sammu). Et ühtlustada vähegi liikumist, olles vaenlasest kaugel, peaksid soomusautod iga 5—10 km järele tegema 10—20 minutilisi peatusi, oodates ratsaluursalga südamikku möödasõitu ja siis jälle jätkates

liikumist kuni peasuunas liikuva patrullini või piilkonnani jne. Sarnane liikumise võime (ratsaluursalk koos soomusautodega) ei mõju halvavalt soomusautole kui ka hobusele. Maksimaalne liikumise kiirus soomusautol on 65 km, millise piirini soomusautod võivad oma kiirust tõsta esimese klassi teedel ühe luurpatrulli kaitset teise luurpatrulli kaitsele sõites või sisetormamisel vastase seljatagusesse. Ratsahobuse maksimaalne liikumise kiirus oleks väljalopp — 1 km 2¹/₂ minutiga. Sarnasele kiirusele peab moodne ratsahobune praeguste sõjapidamise nõuete kohaselt vastu pidama 5—6 km, kuna karjeer — 1 km 1³/₄ minutiga — nõuab hobuselt suurt jõupingutust ja tuleb kasutada 150—300 meetri ulatuses. Maksimaalseid ratsahobuse kiirusi tuleb kasutada lagendikkudelt ülesõidul, ratsarünnakul ja vastase tule all jalastuslähetealusele sõites.

Liikumisel on nii ratsaluursalgale kui soomusautodele tähtsad peatused. Soomusautode esimene peatus tehakse poole tunni ja siis iga kahe tunni tagant põlev- ja määrdeainete, veetagavara täiendamiseks jne. Ratsamehed pea sama suurte ajavahede järele teevad peatusi, kohendavad saduldust, joodavad hobuseid jne.

Liikuvuse kestvus on soomusautodel piiratud ühekordse bensiini-tagavara tõttu, mis võimaldab ära sõita 100—200 km. Erijuhtudel, kui tegevus areneb 10—15 km eemal baasist või kui soomusautod on kaugel seljatagusesel, varustatakse neid vastavalt ülesande ulatusele transportabimõudega, põlev-, määrdeainetega jne. juba kauemaks ajaks. Ratsahobustega võib ühekorraga ära sõita (ilma, et hobustele eriliselt mõjuks) 35—40 km päevas; headel teedel ja mitte porisel ajal — 50 km, pingutustega — 80 kuni 100 km. Üldse soovitatakse 10-tunnine päevatöö kestvus, sellest 3 tundi peatuseks. Ratsaluursalga tegevus üle 2 ööpäeva ei ole soovitatav; ehkki iga hobuse jaoks on sadulas jukitult kahe päeva kaerad ja ühe päeva heinad.

Liikuvuse olenevus maastikust: Soomusautod võivad ainult siis väljaspool teid liikuda, kui maapind on tugev ja hästi tuntud. Liikumist takistavad: pehme pinnaga teed (liiv, sügav muda), kõik teed, mis kitsamad kui 2,5 m, sügavad augud ning sügav lumi ja tõusud üle 25—30°. Ratsahobusega võib igalpool liikuda, välja arvatud maapind (läbipääsmata soo, raba, tihnik jne.), mis loob looduslikke tõkkeid kõigile väeliikidele.

Järeldus: Oma kiire liikuvuse tõttu nii ratsanikud kui soomusautod tagavad hõlpsasti ootamatust ning soomusautode piiratud liikumist täiendavad hästi ratsanikud.

Tuli. Soomusauto teine tähtsam omadus on tuli. Varustatud: 37 m/m kahuriga, ühe või kahe raske või kerge kuulipildujaga, ühe või kahe püstolkuulipildujaga, meeskond — püstolitega. Liikuva torni ja relvade omaduste tõttu on tule paenduvus ja täpsus väiksematel kaugustel (alla 500 m) väga hea, mida soodustab relvade kõrge asetus ning vaatus. Erijuhtudel võib vastast hävitada soomusautost välja minnes (kui meeskonna suurus võimaldab dessanti) kuulipildujate ja püstolite tulega, kui soomusautodelt on see võimatu.

Näide vabadussõjast: 26. aprillil 1919. liikus soomusauto „Vibuane“ lõuna rindel Saru mõisa ja sealt edasi Alaküla suunas, ülesandega puhastada tee ümbrus vaenlasest. Vaenlane taandus soomusauto tule mõjul, kuid edasi liikudes tuli s/a „Vibuane“ tegemist teha vaenlasega, kes oli asunud kaitsele teeäärsetes majades varju, keda tee suunas tegutsedes taganema ei suudetud sundida. Soomusautoõlem saatis välja 4-mehelise dessandi ühe raske- ja ühe kergekuulipildujaga. Dessant liikus nägematult läbi metsa nurga kuni jõekaldani ja sealt tabava tulega hävitas vaenlast seljatacca. Selle tagajärjel taganes vaenlane, jättes maha Hargla kiriku ja Taivola raudteejaama, kuhu ööks peatuma jäi ka s/a „Vibuane“.

Tegutsedes ratsaluursalgaga tuleks soomusautodel harukordil välja saata dessante, sest jalastud ratsamehed ise likvideerivad vastase maastiku völdidest. Ratsaluursalga tuli on olenev luursalga koosseisust; ratsarühm vastab tulejõult jalaväerühmale (välja arvatud hobustehoidjad, keda vastavalt jalastusiseloomule arvult 6—12, seega jääb kasutamata otsekohe tulivõime, mis eelnimetatud hobustehoidjate püsside arvust on olenev). Tulivõimet ratsaluursalgas suurendavad veel püstolkuulipildujaid, mida moodsas ratsaväes on pea igas jaos ettenähtud.

Võib järeldada, et tulivõitluseks valmisolek on soomusautol alati, kuid ratsamehel vaid peale jalastust. Soomusautode tuli on võimas tee ümbruses raadiusega 500 m. Väljaspool seda kaugust täiendavad tulivõimet ratsaluursalga jalastatud osad. Soomusautode teraskere võimaldab ohutut vastase hävitust tappetule-

ga ka kõige lähemal kaugusel, sest soomustlähbistavad kuulid on peamiselt kardetavad kaugustel kuni 200 m, kui nad tabavad soomust õigenurga al.

Vaatlus ja luure. Vaatlus soomusautodelt on piiratud tee ja ta läheda ümbrusega. Lagedal on vaatlus avaram, metsadest ja orgudest läbimineku õige väike, seega on soomusauto üks metsas hoiatamata vastase ootamata kallaletungi puhul. Teede vaatlust ja luuret hõlbustavad ratsaluursalga piilurid. Soomusautode vaatlus väheneb ööseks niivõrt, et neid on võimalik kasutada ainult ratsapiilurite kaitsel, kes ühtlasi täiendavad ka vaatlust ning teede luuret. Soomusautode edukust tagame pimedas järelikult siis, kui kasutame neid videvikus ja hädakorral kuivalgel ööl. Soomusautode ülemate vaatlus kõikjale on sama tähtis kui luurosade ülemate vaatlus; selle tõttu saab luurel pidada vaatlussidet juhtide vahel ja toimetada maastiku vaatlemist. Soo-

musauto ülem tuleks vabastada sihturi kohuste täitmisest, nagu meie E. L. II § 69 seda lubab. Võitluses lähedatel kaugustel on tähtis kõikjale vaatlus, et tuld juhtida tarvilikus suunas, mis aga sihturite enda algatusel (piiratud vaatlustingimustel) on raskendatud. Kõikjale vaatlus saavutatakse soomusauto torni täiendamise järgmiselt: torn on nii lai, et seal võiks asuda tornisoleva kuulipilduja või kahuri sihtur ning soomusautoülem, kusjuures soomusautoülema jaoks on torni lael väike „tiirlev torn“, (stroskoop? milles ümmargused või pikergused pilud tiirlemisel vähe virvendava vaatlusvälja annavad), nii et soomusautoülema pea avaralt sees saaks olla ja ta võiks kõikjale vaadelda, ilma et saaks tiirlevast tornist vigastatud.

Sarnased on ratsaväe ja soomusautode peamised omadused, mis eriti tähtsad koostöös. N. B.

Võitlus lahingvankritega*).

Võitlus lahingvankritega on kõigi väeliike, kuid eriti just jalaväe-kahuri ja mõnes väeosas eraldi selleks määratud üksuste ülesandeks; sama tähtjas on see ka tervele suurtükiväele. Seda võitlust raskendab iseäranis lahingvankrite suur liikumiskiirus, mis praegu juba 25—30 km ja headel teedel isegi 45 km tunnis tõuseb. Liikumiskiirus ongi lahingvankrite võitlusviisi ja nendega võitlemise aluseks.

Võitlusviisid koos jalaväega lahingvankrite vastu, viimaste suure liikumiskiiruse tõttu, on iganenud. Lahingvankrid saavad lahendada iseseisvaid ülesandeid ja peavad ka iseseisvate märkidena võetud saama.

Sarnasteks ülesanneteks oleks: kohtamislahingu ja luure ettevalmistus, lahtise tiiva haaramine, tegevus tiival, vaenlase jalaväest läbimurre, vaenlase patareidele, reservidele küljelt ehk seljatagant kallalitung ja võimalikul korral materjaalosalade, ladude ja kolonnide hävitamine.

Võitluses jalaväega on lahingvankril ülekaal: ta on paremini kaitstud, liikuvam ja paremini relvastatud; tungib temale kallale jalavägi, siis on ta oma ülekaalus

kindel. Lahingvankrite pealetungile ei suuda jalavägi midagi vääriolist, peale jalaväe kahuri ja mõne erirelva, vastu panna. Sellevastu võib jalavägi ennast moondades lahingvankritele nägematuks teha. Lahingvankritelt on vaade takistatud ja piiratud; sõidul tekkiv rappumine ei võimalda optiliste abinõude tarvitamist, mille tõttu raskeltnähtavate märkide tulistamine tagajärjeta.

Seda enam saavad lahingvankrid jalaväekahurite, erirelvade ja positsioonil asuva kahurväe, kui oma peamise vaenlase peale tormama. Siinjuures ei puuduta ma võitlust lahingvankrite eneste vahel — see on juba selle relvliigi eriküsimus. Kahurvägi on jalaväe-kahuri ja erirelvade kõrval peamiseks abinõuks lahingvankrite pealetungi takistamiseks. Lahingvankri mõju patarei peale on kõige väiksem just patarei rindelt: kaitsekiilbid suudavad küllaldast varjet kuulipilduja tabamiste vastu pakkuda; kallaletung tiivalt ehk tagant, kuigi kahur ennast pealetungija vastu pööraks, halvab terve patarei tulejõudu, kuna ootamata kallaletung võib hävitada patarei. Oma relvade tule mõju pooldest on patarei lahingvankrist alati üle: mürsu tabamine ehk suured killud viivad lahingvankri rivist. Lahingvankri kaitse mürs-

* Ltn. Wagner'i töö „Art. Rndsch.“ nr. 4 — 1927 järele.

kude tabamise eest on tema kiirus ja liikuvus. Peaküsimus seisab selles, kas suudab suurtükivägi selle vähese aja ja abinõudega, mis temal kasutada, lahingvankrit tabada. Meile on tuttavad kaks tulistusmeetodi:

- 1) otsesihitamisega — tõkkelaskmine,
- 2) kaudse sihtimisega — kahvli otsimine.

Käesolevate abinõudega on need praegu ainukesed võimalikud tulistusviisid; kumbki neist ei paku tagajärgede suhtes kuigi suuri lootusi, mis lahingvankrite kiiruse (35—45 km tund) ja liikuvuse tõttu veelgi vähenevad. Tõkketuli nõuab liig suurt laskemoona kulu; ka võib see tõke läbimurtud, ringi- ehk möödasõidetud saada. Samuti pole see tuleviis siis enam tarvitav, kui lahingvanker meie eellinist on suutnud läbimurda.

Kaudse sihtimisega laskmine ühest kahurist, mida just jalaväe-kahur võib ja mis võimalik igale divisjoni kahurile kuni väljahaubitsa ja 10 sm kahurini, nõuab eellaskmist, kauguse määramist kahvli kindlustamisega ja ettesihitamisega (möödu*) määramist märgi liikumise suunas.

Kahvli saamine kiirelt liikuvate märkide suhtes osutub võimatuks. Näide: kahvli saamine vajab järgmist ajakulu:

Aeg 1-se mürsu lõhkemisest kuni 2-se mürsu tulistamiseni, vaatlusaeg, uus käsklus, sihtimine ja tulekäsklus . . .	5 sek.
2-se mürsu lennuaeg D.	
2000 mr ümmarguselt ka . . .	5 „
Kokku 10 sek.	

Märk on aga 10 sek. jooksul jõudnud edasiliikuda (kiirus 35 km tund) ligi 100

*) Vorhaltemass.

mr (35.000 : 360). Järgnevalt, kiirelt suudab ainult kaugusemõõtja rahuldavaid kauguse andmeid anda.

Samuti tähtis, kui õige suuna kaugus, on ka küljesuunas ettesihitamisega mõõt. Ka siin ei aita paljas hidamine. Lahingvankri kiirus on muutuv, samuti ka liikumise suun patarei laskesuuna suhtes; ka siin võib aidata ainult mõõduaparaat. Lahingvankri suuna muutused kauguse suhtes võivad arvestamata jääda, sest pikkuse hajuvus on selleks küllalt suur, vaja ainult tugevamate laengutega tulistada. Ka annab keskmine pinnatabamispunkt lahingvankri taga selle tabamise. Näide: D = 1200 m, lahingvankri kõrgus 2,5 m, siis vastab keskmine pindtabavuspunkt 32 m kaugusele lahingvankri taha, kui soovime, et tabavus läbistaks lahingvankri tsentrumi. Muidugi mõista peab tagasi-liikuvat lahingvankri tulistamisel kaugust (sihtrauda) suurendama. Niimoodi moodustame viisi, mida võiksime võrrelda lihtsustatud lennuaparaatide tulistamise viisiga; praegu oskame seda tarvitada ainult kaudsel sihtimisel.

Järgmine näide kujutab võitlust lahingvankriga: jalaväe eellin on lahingvankrite poolt „ülesõidetud“, tõkketuli ja jalaväe-kahurid on osa vankreid hävitanud, kuna osa neist patareide tuleraioonide poole edasi liigub. Patareides saab iga kahur enesele märgiks ühe lahingvankri. Kaugusemõõtja juures loeb mõõtja tervele patareile valjult üldkuuldavalt kaugust ja ettesihitismõõdu suurust, kuna tulistamist toimib iga kahur iseseisvalt. Sügavusse asetatud patareid haaravad oma tulepiirkonda kõik pealetungivad lahingvankrid ja hävitavad neid oma tabamistega. P. P.

Punaväe sõja-suusanduslikust ettevalmistusest möödunud (1928/1929) talve kogemustel.

Punaväe väljaõpet teostatakse endiselt suure hoolega. Punaväe organisatsiooni ja vaimu kohaselt sünnib väljaõppel suuna andmine ja intensiivsuse tõstmise look-loosungite abil. Möödunud talve alul seati Põhja-Vene väekoondistes loosungiks: kõik suuskadele!

Möödunud talvise õppeperioodi tulemustes punaväe suusanduses „Wojennõi Vestnik“ nr. 15 20. apr. 1929. toob A. S. e-

dä k i n i sulest huvitava kokkuvõte. „Suusandus meie armees omab esimese järgu tähtsuse“, kirjutab autor. Põhja-Vene diviisides õppuste pearaskus koondati möödunud talvel suusa-taktika õppimisele. Peale suusa-kompaniide pataljonide ja rügementide väliõppuste, peeti manöövreid tervefele suusa-diviisidele. Manöövrid keetsid, igaüks neist, mitu päeva. Sellejuures rügemendid liikusid suus-

Punavägi 1928/1929 talvistel õppustel.

Vasakul: Sõnnikvõllipikkuja positsioonil, paremal: sooritusauto välisõppustel.

Vasakul: suur lukiväsi saadisel, paremal: rännak talvel.

Suuskurid moondamismantli's, paremal: tank lumisel väljal.

kadel edasi igapäev mitte alla 35—40 km. Kuigi suusandus on punaväes uudsuseks, siiski meeskond ja juhtkond näitasid teatud saavutusi selles. Tundus vaimustav huvi (enthuagim) kõikidelt uue ala vastu. See oli esimene juhtum, et Põhja-Venemaalt metsu ja väljasid täitsid suuskurite polgud ja koguni diviisid. Kõik olid suuskatel, mitte ühtki „jalgsi!“ Autor soovib, et tulevikus punaväel oleks sajad tuhanded suusad ja suuskurid. Mida nõuab Vene talv suusalt ja suuskurilt möödunud talve õppuste kogemustel? — Vali talv nõuab vastavat riietust. Kohaseks osutusid vateeritud pihikud ja püksid; samuti tulevat eelistada vilte suusaabastele („pjeksid“). Suusatajate juu-

res tulnud talvistel õppustel ilmsiks üldine „sümpaatia teede ja sõtkutud rajade vastu“. Edasilikumine „puutumata“ lumes nõuab vilumust ja treeningut. Sellest tuligi vahe liikumise kiiruses. Teid ja radu kasutades, tegid suuskurid tunnis 6—7 km, puutumata lumes (eriti metsas) ainult 3—4 km tunnis. Sõjanduse seisukohast on just tähtis, et suuskur liiguks väljaspool teid (metsad, väljad, sood jne.) ja kiirusega mitte alla 6—7 km tunnis.

Kui suuskur ei saavuta sarnast kiirust kohedas lumes, siis on ta vähe parem, harilikust jalamehest, arvab autor. Vastutusrikkaim ja raskeim tegevuse järk pealetungil on rünnak. Tähtis on kiiresti

jõuda vaenlaseni, nii et jätkub veel jõudu tulistada ja temaga „rüseleda“. Jalamees, kes läbi sügava ja koheda lume kiiresti edasi jookseb 100 m, hingeldab ja on väsinud. Suuskur läbib selle ja suurema (2—300 m) distantssi kiiremini ja jääb võitlusvõimeliseks. Tähtis on jõuda treeninguga nii kaugele, et suuskur liiguks edasi suusakeppe kasutamata. Talve manöövrid oleval näitanud, et ees seib veel suur töö noorsoo ettevalmistuses suusanduses. Kohmakad olid suuskurid eriti tulipositsioonidele asumisel ja tuleavamises: vajusid

lumme, olid abitud jne. Tulevat suusanduses võtta eeskujuks soomlasi. Tähelepanu talve manöövri oleval enesele tõmanud ka see nähtus, et meest suuskadel liuglevaid oli rohkesti, kuid suuskadel künkalegi tõusjaid vähe. Suusataktika seisukohast tulevat just suuskureid õpetada suuskadel tõusma kõrgendikkudele.

Kuigi taliste suusaõppuste tulemused ei oleval veel täiesti summeeritud, siiski ülaltoodu oleval kõigile juhtidele olnud sedavõrt silmatorkav, et seda võivat õppuste tulemusena juba äramärgida.

A.

Noorsõdur Kriuhkami kuratlik päev.

Aleksis Kalmingas.

Noorsõdur Ilmar Kriuhkam, omaaja tantsupõranda ja peosaalide pesuehtne lõvi, oli ühel ilusal päeval sunnitud heitma endalt peorüü ning panema selga rohekas-hallid rõivad — Ilmar Kriuhkam võeti sõduriks.

Tõmbas küll huuled prunti ja mossi, kuid ega seal olnud midagi parata. Tahes-tahmata tuli alistuda vormile ja sõjaväe distsipliinile. Ega see läinud nii kergesti.

Igavad, tühised tundusid esimesed päevad. Ei kuidagi suutnud kohaneda uute oludega, uue õhkkonnaga.

Vaatas naabreid — nood olid tavalised lihtsahingelised ja heasüdamlikud maapoisid, kes rahul igasuguse olukorraga. Istusid taburetel, nosisid „ahvi“, suitsu mahvisid, püssi ja nõöpe „vuntsisid“ ning igati rahul olid.

Noorsõdur Kriuhkam ei hoolinud noist villaseist — nood mõned poisid (ega nad oska „bluesi“ ega tangot!)

Igav ja õudne oli Kriuhkamile elu.

Linna ka ei saanud — korralikke riideid polnud. Too juba keeva viha tekitas. Paaril korral noorsõdur Kriuhkam jaoülemalt luba noris, kummalgi korral aga sai kaks töötoimkonda tasuks!

Pärastpoole juba hakkas linna ka saama. Sai nüüd niikauaks kui sai, kuid peasi ikka, et sai. Ning Kriuhkam need võimalused viimseni kasutas. Linnaski hetkeiks sai unustada raske ja kontele harjumata töö ning toimkondade masin — püss (peab ütleva, et Kriuhkam pea ülepäeviti püssi eest oma toimkonna sai...).

Kriuhkam oli nüüd juba kolm kuud olnud kroonu leival. Ent oli too aeg olnud võimatu pikk. Ning kehv — nood jalad, mis harjunud libisema siledal tantsupõrandal, ei kuulunud taktikalistel õppustel sugugi sõna. Villegi kandma hakkasid... Ning seljakott õlgu vaevas, labidas aina risuks oli.

Nii saabus neljas kuu. Segas see õnnetuse tähe all. Kehvaks terve kuugi kujuneda ähvardas.

Loogilises järjekorras need asjad nii algasid: Laupäeva õhtul, õppuse lõppenud, noorsõdur Kriuhkam sai kolmekümnekuue-tunnilise loa. Ega oleks vast saanudki, ent oskas ennast väga õnnetuks teha — ema oleval suremas haige ja isa polevatki, ning kompül, tubli mees, andis viimaks järele.

Ning noorsõdur Kriuhkam sõitis puhkusele... Ent sellega ühtlasi kogu see jant algas. Kriuhkam saanud aga linna, pani selga tsiviilülikonna ja läks ehtsa džimmi-poisina tänavaile. Ent seal — kurat ja põrgu — no on's hullemat sissekukkumist võimalik kujutella: oma veltveebel tuleb vastu!

Juba liiga lähidal, et minna kusagile varju — ei midagi, otse vastu.

Läks õnneks — veltveebel ei vaadanudki tsiviilhärrat.

Puhkus läks Kriuhkamil üldiselt väga hästi mööda. Öö läbi jõi ja aeles kahtlaste tütarlastega, kell viis hommikul siiski kompaniis oli. Tunniks veel magama heitis.

Tulegi ruumist kustutas. Õnneks korrapidaja seda ei näinud.

„Kurat, juba vile!“ Kriuhkam virgub unisena, pea valutavana. Pohmelus kõva.

Juba nood villased poisid rabavad riietuda. Ent ei tema sellest välja tee, keerab rahulikult teise külje ning magab edasi.

„No kes kurat siin veel põõnab?“ kåratab korrapidaja. „Ah, Kriuhkam. No ei sõber, nii need asjad ei lähe.“ Raputab Kriuhkamit.

Ent too ei tee väljagi.

Viimaks korrapidaja valab Kriuhkamile åmbritåie raudkülma vett kaela. Too siis virgub ning siis vast sõda tuleb!

Kriuhkam palju ei küsi, voodi alt saapa võtab ning sellega korrapidajale påhe sihib ...

Õnnetuseks läheb vastu selga sellele.

Ent niipalju siiski sellest kasu, et Kriuhkam enese lahti ajab.

Viimaks riidessegi jõuab.

Juba uus vile.

„Ülevaatuseks paigale!“

„Kurat sõõgu neid vilesid,“ Kriuhkam kirub.

Ent veab enese ikkagi rivisse.

Esmaspåeva hommikune ülevaatus on tavalisti üsna põhjalik. Seda juba Kriuhkam teab. Mitmel korral seda enda nahal tunda saanud.

Ja ega påråse tänagi.

Ülevaatust teeb jaoülem.

„Noor Kriuhkam!“

„Mina, hårra jaoülem!“ too vastab.

„Kuda, kurat. Mees juba neljandat kuud kroonu supil ja ei tea veel, kuis nimetada. Ei midagi, kolm pühapäeva järõimõõda linna ei lähe, õpите aukraadid ja ametid selgeks ja siis kannate mulle sellest ette. Saite aru?“

„Just nii, sain aru, hårra allohvitser!“

„Ja siis, noor Kriuhkam, habe on suur ja vunts lakkab. Õhtul kell viis tulete ja näitate mulle end ristiinimesena.“

„Nõõbid lahti — kaks töötoimkonda.“ Kriuhkami tuju langeb.

„Küll aga veab täna,“ urahtab enda ette habemesse.

„Ja nüüd näidake mulle õige oma seljakott siia.“

Sealt tuleb kõigi suureks imestuseks välja ehtne kolmetårniline konjak. See võõrandatakse. Antaks ehk habemessegi veel, mine sa tea ...

Ent seal prahvatab åkki rühmavanem ruumi.

Antakse „püsti, valvel!“

Rühmavanem poolvihaselt tervitab mehi ja prahvab siis korraga:

„Kelle püss on number 1145183?“

„Minu oma, hårra allohvitser!“

„Kes see mina siis on?“

„Noorsõdur Kriuhkam,“ Kriuhkam piuksub.

„Kolm teenistustoimkonda —“ allohvitser kåratab. Kurat, ega see veel, et käsite puhkusel, luba teil püssi hoida roostesena, mudasena ja kinnise lukuga püramiidis.“

„Oi sa kuradi Viilup,“ Kriuhkam kirub. „Andsin talle 50 senti, et vuntsiks püssi — nüüd nii rahast ilma kui ka kolm õõd jälle piilkonnas. No selle eest ma talle näitan.“

„Ülevaatus lõpetada!“ korrapidaja teatab.

Antakse rivitult ning Kriuhkam hingab kergendatult, et nüüd vast toimkonnist lahti.

Tuleb hommikusõõk, peale selle minnakse laskma.

Kuulipildujaist ja vintpüssest. Laskmine Kriuhkamit eriti ei võlu, küll aga rühmavanemat. Too on kehastunud laskuri kirk.

Kriuhkam sellest neli stroofi laulugi teinud:

„Mu elu siht ja ideaal

On inglispüss ja mõõtekaal,

Ma sihin selge ilmaga

Ja vara påkse tõusuga.“

(Viisil: „Küll paavstil hea on ilma sees.“)

Nüüd nad siis on lasketiirus.

Ühed lasevad, teised teevad drilli.

Kriuhkam muuseum pole võtnud vaevaks enda püssi puhastada. Ei mustast, ei roostest.

Tiiruvallil punane lipp lehvib.

Kriuhkam selle mõtleb mårõgiks võtta. Täna on üldse kehv lasta. Pataljoni ülem on ka kohal ning too koledasti noolib asendeid ja võtteid.

Kriuhkam on tulejoonel.

Sihib — kuul lendab uhkesti tiirilipust läbi. Neli järgmist jätavad mårõklaua „süütuks.“

„Hårra major, püss on kehv,“ Kriuhkam seletab.

„Andke siia, ma teile näitan, kuis viiskümmend silma välja lastakse.“

Major viitkümmend silma küll ei lase, kuid nelikümmendüheksa küll.

Kriuhkam teeb suured silmad. „Vaata kuradit, või åra tåitis,“ Kriuhkam kirub eneses.

Ent seal läheb pikseks lahti.

Rühmavanem vannub Kriuhkamit, ent samas major ta juba åra kutsub.

„Allohvitser Liibusk, tulge siia!“

Kriuhkami rühmavanem läheb majori juurde.

„Mis te hommikul ülevaatusel tegite. Näete, mehel püss roostes,“ major on tühivihane. „Püss punane kui rebane.“

„Härra major, seda ma hommikul juba nägin, korralduse kõrvaldamiseks tegin. Ent tema on niisugune tõrges saks.“

„No küll me ta tõrksuse murrame. 14 päeva kartserit,“ major kätatab.

„Saar aru, härra major,“ Kriuhkam vastab. Ning ajus juba tekib kujutus kartseri kehvadest päevadest — „kuputegemise“, „kuulipildujaist“ ja teisist.

Kriuhkam sel päeval kuulipildujast lasta ei saagi — niisugust kätardit sinna ei lasta.

Ning nood maapoised, nood villased hirvitavad teda. Miks ka mitte — nad on seni karistamatud, ning Kriuhkam on paltalonis esimene, kes kartsu saanud.

Nüüd on kõik läbi — mine kartsu, tee toimkondi ja linna — ei maksa mõeldagi. Kehv!

Sõjaväelisi teateid.

TSHEHHOSLOVAKKIA.

Tshehhoslovakkia kaitseväe kindralinspektor Podhaisky on avaldanud mõõdnud kuulajakirjanduses mõtteid riigikaitse suhtes. Kindralinspektori arvates, ei suhtuvat Tshehhoslovakkia kodanikud veel tarvilise tähelepanu ja sõbralikkusega omale kaitseväele. Avalik arvamine käsitavat sageli kaitseväesse puutuvaid füsimusi sarnases toonis, nagu see oli kohane ennemaailmasõja-aegse Austra väe suhtes, kes oli rahvale võõras. Oma kaitsevägi väärivat soojamat poolehoidu. Kirjaoskamatu % armee vähenevat järjekindlalt. Kõige rohkem kirjaoskamatu andvat rumeenlased (92,5%), kõige vähem tshehhid (0,89%).

Üleajateenivatest allohvitseridest on endiselt puudus, seda enam, et „ersatsreservi“ (I järgu maakaitseväelaste) väljaõpe nõuab suurt allohvitseride alalist kaadrit. —n.

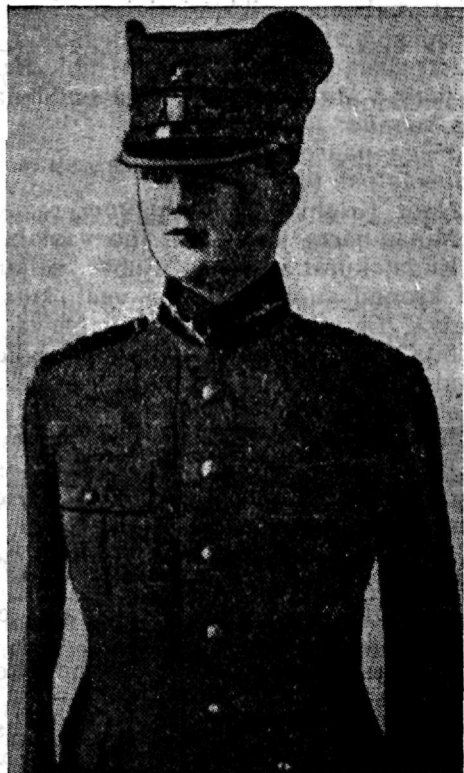
LÄTI.

Uus vorm Läti kaitseväes.

Läti riigipresident kinnitas neil päevil uue kaitseväe vormi kirjelduse ja selle juure kuuluvad tabelid. Uus vorm näeb ette suuremaid muudatusi senises kaitseväe riietuses.

Põhjaliku muutmise osaliseks on saanud senine peakate. Uus müts sarnaneb osalt praegusele Poola kaitseväe mütsile ja tuletab oma kaju poolest meelde meie n.n. „anderkoppi“. Ohvitseri teenistusvormi mütsirumm, mille kõrgus 45 mm, on väeliigi tunnusevärvi sametist või kalevist. Mütsiäär (rummu pealmine osa), laiusega 90 mm, on kaitsevärvi kalevist; samuti mütsipõhi. Rummu ja ääre vahele tulevad värvilised õmbluskandid, vastavalt õlakutele. Rummu pealmine osa on eestpoolt ovaalne ja madalam, kui tagant, ja kogu rummu pealmine osa on tagapoolt lügas, mis mütsile eriti meeldiva väljanägemise annab. Mütsi ees on 50 mm lai ja 45 mm pikk suure riigivapi kujutus ning harilik kaitseväe mütsimärk. Tormirihm on kaitsevärvi nahast. Mütsinokk on kaetud metalliga. Sõdurimüts on samasugune, kui ohvitserimüts, ainult nokk on ilma metallkatteta. Ohvitseri suurvormi, või n.n. „tumesinise vormi“ mütsi rummu pealmine osa ja põhi on tumesinisest kalevist ja noka metallkate on ohvitseridel kullatud, kuid ametnikkudel hõbetud.

Ohvitseride tumesinises vormis, mis tarvilisele võeti paari aasta eest, on ka mõnesugused muudatused ette võetud. Nii on kuuel endise kahekordse krae asemel nüüd ühekordne püstkrae; ka tunnusemärgid varukatel ja krael on otstarbekohasemalt ümberasetatud.

Teenistusvormi põhipanemavaid muudatusi on see, et uuest vormist on välja jäetud kõik värvilised, silmapaistvadandid ja tunnusemärgid. Lääkivate nõopide ja tunnusemärkide asemele tulevad oksideeritud. Ka ohvitseride õlakud on kaitsevärvi või mustad (lennuväes ja auto-tanki rügementides), et mitte olla lahingus vaenlasele märklauaks. T.

N.-VENE.**Vääristamise viisid Nõuk.-Vene sõjaväes.**

„Distsiplinarnõi Ustav RKKA“ toob oma 11. punktis vääristamise viisid, mis on määratud „võistupüüdmise arendamiseks ja eeskujulikkude vääristamiseks.“

N.Vene sõduri auhindamise astmestik on järgmine:

1. Tänuavaldamine:
  - a) rivi ees ja pidulikult istungil,
  - b) kirjas,
  - c) käsukirjas.
2. Erakordne lühemaajaline puhkus.
3. Mitmesug. väärtasjade kinkimine vastavate pealkirjadega.
4. Audiploomi („počjotnaja gramota“) üleandmine pidulikult istungil.

5. Mitmesug. auhindade ja žetoonide annetamine.

6. Eeskujulikule sõdurile tema pildi annetamine, mis üles võetud väeosa lah-tise lipu juures.

7. Väeosa lipu auassistentidenimestiku ülesvõtmine.

8. Nimeliste külmade- või tulirelvade annetamine, vastavate pealekirjadega ning diplomiga varustatult.

9. Enne tähtaegse atesteerimisekorras kõrgemale ametkohale määramine.

10. „Punase töö lipu“ ordumärgi an-netamine.

11. Revolutsiooniliste aurlavade an-ne-tamine.

12. „Punase lipu“ ordumärgi anneta-mine.

13. Igaveseks väeosa nimestikkudesse kandmine. R—1.

Sõjakirjandust.**Itaalia.**

Esercito e Nazione, jaanuar 1929. a. Sisustik:

Peatumata. Avalik kiri toimetusel lu-gejaskonnale, milles antakse ülevaade ajakirja ülesannetest viimase kolme aasta vältusel ja rajatakse uusi sihte tulevikuks.

Bahr. Merejõudude vähendamine ja Itaalia seisukoht (selles küsimuses). Teatavasti oli Washingtoni traktat 1922. a. esi-meseks ja ka viimaseks tõsisemaks saavutuseks merejõudude vähendamise alal; edaspidised kat-sed selle probleemi lahendamiseks pole siimaan-ni annud märgatavaid tagajärgi. Käesolevas artiklis autor annab ülevaate küsimuse arenemi-sest pärast Maailmasõda ja lõpus märgib ära Itaalia seisukoha nii kui see on kujunenud praegu. Ja see oleks: Itaalia merejõud ei tohi olla nõrgemad kõige tugevama võimaliku vastase (Prantsusmaa?) merejõududest.

L. A. Maggiorotti. Keska ja tornid ja lossid Rooma ümbruskonnas. Autor selgitab artiklis nende keska ja losside sõjalist tähtsust mis — nüüd osalt juba varemets — leidusid Rooma ümbruses.

E. Pompei. Rahvuslik noorte ühing Balilla. Ühing on asutatud kuningliku dekreediga 3. apr. 1926. a. fašistlikust noorte organisatsioonist, eesmärgiga kasvatada Itaalia noortsugu rahvuslises vaimus, arendada noortes distsipliini tunnet ja karastada neid moraalset elutormide vastu.

Ühing seisab Mussolini isikliku valve all, on organiseeritud territoriaalsel põhimõttel ja ja-guneb leegionideks, kahurtideks, tsenturiateks, maniipuliteks ja jagudeks.*) Ühingu juures on mereväe, õhukaitse, lennuväe, kuulipildurite,

suuskurite jne. sektiioonid. Jahtide koosseis komplekteeritakse ohvitseridega. Peale harilik-kuude sõjalise sisuga õppuste, mis korraldatakse pühapäevadel ja mõnikord ka õhtuti äripäeva-del, ühing organiseerib laagriõppusi, ekskursioo-ne kodumaa piirides ja asumaadele, reisusi väl-jamaale ja merele, et tutvustada noori oma ja teiste rahvaste elu-oluga.

Ühing loeb praegusel ajal oma ridades 1.119.526 noort vanuses 8 kuni 18 aastani.

U. Soddu. Kuulipildurkompanii. Siimaani omas Itaalia jalaväe brigaad 1 r. kuulipildurkompanii, mille ülesandeks oli moodustada endast liikuva tulevaru, tegevusse saat-miseks otsustaval kohal ja momendil. Uue or-ganisatsiooni kohaselt need üksused kuuluvad juba väekorpuste koosseisu, koosnevad 4 4 komp. ja neid on mõeldud kasutada peamiselt kompa-niide kaupa.

Kuidas niisugust kompaniid rakendada tööle lahingtegevusel, seda püüab autor seletada artik-lis konkreetse näite abil, millest paistab, et ital-lased r.-k. kasutamise juures lahingus tarvita-vad suurtükiväe laskemeetode.

B. Biagioli. Raudteejaama luure. Artiklis autor üksikasjaliselt läbitöötatud näite varal teeb katse lahendada küsimuse, kuidas oleks võimalik 24 tunni jooksul, ilma harilikku liikumise takistamata, läbi viia ühe jalaväe di-viisi mahalaadimine IV kl.**) raudteejaamas, mis pole erilisel kohandatud suurte üksuste vastuvõtmiseks või läbilaskmiseks. Artiklis on toodud täielik luure kava, tarviliste tööde loetelu ja tööjõudude arvestamine.

C. Cesari. Afganistan ja afgaani küsimus. Annud lühikese ülevaate Afganis-tani ajaloost, autor peatub üksikasjalisemalt

*) Itaalia rahvusmiilitsa organisatsioon.

**) Meil maksva süsteemi järgi.

praegustel sündmustel, mis pole kaugeltki mitte nii ilmsüütu, kohalise iseloomuga, nagu see ehk paistab pealiskaudsel vaatlemisel. Afganistani sisemised tülid võivad kergesti omandada rahvusvahelise tähtsuse kui võtta arvesse selle riigi geo-politilist asukohta kahe suurriigi vahel, kes pole kunagi palju üksteist usaldanud.

O. Monaco. „Mossi“ süsteemilt de-tsentreerumisele. Käsitletakse küsimust kuidas korraldada sõjaväeosade arvepidamist, et see oleks võimalikult lihtne ning kohandatud sõjalukorrale, jäädes sealjuures ühtlasi seaduse piiridesse.

G. Cianetti. Rahvuse määramise seadus Prantsusmaal. Analüüsesid seda seadust autor leiab, et seadusel on tendents suurendada rahva arvu Prantsusmaal naturaliseerimise teel.

Itaalia rahvusline reservohvitseride ühing. Ühest kuust teise. Mitmesugust. Välisriikide sõjavägedest. Spordi kroonika. Kirjavahetus lugejaskonnaga. Teistest ajakirjadest. Bibliograafia.

V. K—ts.

Saksamaa.

MILITÄR-WOCHENBLATT nr. 40 — 1929. (25. apr.)

Esikülge ehiv plakaat õhupommide võrdlevast suurusest, alates Ameerika „ülipommiga“, kaal 1800 kg, kuni „normaalse“ 11,3 kg-liseni. Plakaati saadab lõõklause: „Õhukaite sünnitab muret!“ — Saksamaale, muidugi, kes Versailles rahulepinguga jäetud „kaitseta“. Kuigi Saksamaa naabrid ei suutvat tõsta õhku ja sealt Saksamaale kaela paisata 1800-kilogrammilisi pomme, kuid 1000 ja 900 kilogrammilistega saavat ka naabrid hakkama.

Kindral M. van den Bergh: „Alistumine saatusele Marne lahingus.“ Kindral Bergh kordab juba ennem avaldatud mõtet, et Marne 6.—9. sept. 1914 ei olnud sakslaste olukord kaugeltki sarnane, mis oleks sundinud neid taganema. Juhid alamatel astmetel ja sõdurikond ei olevat suutnud mõista taganemise tarvidust. Muidu tunnustatud oma külmaverelsuse ja otsustamisvõime poolest Oberstleutnant Hentsch, keda v. Moltke saatis 1. ja 2. Saksa armeede vahel tekkinud prao likvideerimiseks, olevat sellel ülesandel olnud eriti pessimistlik. Ka oma ülesande täitmisel teinud H. tehnilisi vigu, andes, näiteks, 8. IX. 2. armee paremale tiivale märgiks Fismes, muudab ta selle 9. IX. hommikul Epernay peale. 1. armees, andes järele kindral v. Kuhlile, suunib H. alguses selle armee vasaku tiiva Soissons'ile, kuid hiljem Fismes'ile. Autori arvates löi saatus 9. IX. 1914 Saksa juhte Marne pimedusega ja mängis prantslastele kätte ootamatu võidu.

Major K. Solff: „Raadiokõnede püüdmine sõda“. Autor näitab, et viimasel ajal Maailmasõjas liitlaste ajakirjanduses väga palju kirjutatakse sellest, kuid liitlastel läks korda kinni püüda ja deshifreerida Saksa maa ja mereväe raadiogramme. Selgitab, et sarnase kinnipüüdmisega oli edukalt ametis ka Saksa vastuluure. Vene 2. armee raadiogrammid Maa-

ilmasõja esimestel nädalatel (Tannenbergin) olid shifreerimata ja seega sakslastele kergesti sisult kättesaadavad. Vastase raadiogramide püüdmine olevat eriti olnud väljaarenenud Inglise ja Saksa merevägedes, kus enne Maailmasõda rahuaja õppustel see olevat muutunud teatud spordiks. Inglise raadiojaamade soodus geograafiline asend Saksa sõjalaevastiku baasi suhtes olevat inglastele kätte andnud teatud trumbid. Milliseid ka viimased olevat oskuse ja eduga kasutanud. Kuid kaugeltki ei tähendavat see, et Saksa sõjavägi ei kasutanud tarviliselt vastase kõnede pealtkuulamist.

Kol. Blümner: „Sõjatehnika ülevaade“. Artiklis: „Kompaniitülem ja allohvitseride väljaõpe“ seab autor küsimuse — kas usaldada allohvitseri täiendavat väljaõpet kompaniis selle ülemale, või ei. Vastus — jaatav. Kuigi kompüütil on palju mitmesuguseid ülesandeid, ei tohi talt võtta ta tähtsamat — oma noorema juhtkonna igakülgset sõjalist ettevalmistust.

Artiklis „Lendav väejuht“ käsitatakse küsimust — kas on otstarbekohane moodsal väejuhil kasutada lennukit, isiklikult osa võtta oma vägede juhtimisest lahingväljal. Ameerika ajakirjanduses on avaldatud mõtteid, et väejuht, hankides andmeid olukorrast, võib tõusta lennukil õhku ja lahingväli ning olukord on tal ees kui liivakastis... Artikli autori arvates peab väejuht otsima oma alluvatega kokkupuutumist tähtsas suunas, kuid selleks peab ta kasutama kõiki maapealseid kiirtelemise vahendeid, jättes tarbekorral lennuki vaid edasilükkumise vahendiks väljaspool lahingu piirkonda.

Sõjaväelised teated. Sõjakirjanduse ülevaade. Mitmesugust.

K.

N.-Vene.

VOENNÕI VESTNIK (Sõjaväe teataja). Nr. 15. (20. apr. 1929.)

Sõjapolitiline nädala-ajakiri nr. 15. Sisustik.

Juhtkiri: Kommunistlik partei olgu ainus ja üksmeelne. (K.-partei XVI ülemaalse konverentsi puhul).

A. Sedäkin: Sõjasuusanduslik ettevalmistus mõõdund talve õppuste kogemustel.

Popov: Rännakute organiseerimisest mägedes.

I. Nagaibakov: Väljaõppustest nooremate jalaväe juhtidega, rühmaülemate korraldusel. Rühm kaitse, rühm pealetungil kaitsele asunud vastasele. Skemaatiliselt on hästi kujutatud tule ja maastiku suhe kui rühma kaitse nii pealetungil.

S. Stupnitski: „Rügemendi-suurtükiväe ettevalmistusest“. Punaväe organisatsioon on rügemendi koosseisu võetud suurtüki patareid. Selle suurtükiväe ettevalmistuses puuduvat aga ühised vaated. Ettevalmistuse tulemused olevat nõrgad. Tulevikus ühtlustatakse selle suurtükiväe ettevalmistus vähemalt diviisi raamides, diviisi suurtükiväe ülema kaudu.

N. Sokolov: „Suurtükivägi rännakul ja vastase lennuvägi.“ Kuis moonduda

rännakul, et hoiduda vastase lennuväe hävitavast rännakust. Autor soovib rännak-kolonnid kiireid ümberrivistusi ja hoolsat õhuvaatlust, kui kindlaid „vahendeid“ kaotuste vältimiseks.

V. Stepanov: „Lohakus, millest tuleb hoiduda“. Punaväele antavat välja mitmesuguseid instrumente (laskmise täpsustamiseks nurgamõõtjad, kaugusemõõtjad jne.), kuid niisugused heidetavat kõrvale ja teotsetavat „vanadel alustel“. See olevat lubamatu suhtumine sõjatehnikale.

R. Peh: „Tegelik elu ja õppeplaan.“ Õppekavad, õppeplaanid, tunnikavad ja teised „humaagad“ siduvat punaväe nooremalt juhti nii, et tal puudub täiesti võimalus tõsiseks tööks ettevalmistuda ja väljendada omi õpetaja-andeid. Nooremad juhid muutuvad „nunnrite“ täitjateks. Autor soovib loobuda sellest „paberlisest plaanikindlusest“ ja anda juhtidele rohkem algatuse ja tõsise töö võimalusi.

B. Baharov: „Kahe-nädalalise marssmanöövri tulemusi talvel.“

Kokkuvõttes näitab autor, et 13 päevaga liiguti edasi suuskadel umbes 300 km. Kuulipildujate vedu koorte-rakendusel õnnestus. Üks hobune vedas edukalt kaht sõdurit suuskadel. Suurtiikide edasitoimetamine suusk-regeedel hனர்itta rakendatud „troika“ (3 hobust) abil õnnestus.

Püssi tulevat kanda kaelas, rinnal; tarvis ole-

vat valmistada sõduritele-suuskuritele vanadest saapasärttest nahkkindad; hoiavad käsa rakkudest ja ei lähe nii ruttu katki, kui villased kindad.

Moondamises olevat tehtud vigu, nimelt ei olevat moondamiskuuuga kaetud seljaskantavat varustust (Maailmasõjas nähti tihti, et valges moondamismantlis mees, ratsutades mustal hobusel, arvas talve kiirgaval lumeväljal olevat enese „täiesti moondatud“. K.). Talvised õppused olevat olnud ühtlasi suureks propaganda-saavutuseks suusaspordile N.-Venel.

„Politiilise ettevalmistusega seotud küsimusi“. Küsimused ja kostmised. Ankeetid ajakirjades avaldatud loosungite ja ideede suhtes.

„Riigimajanduse küsimusi ja kommunistliku partei suund.“ Propaganda praegusele majanduslikule suunale N.-Venel.

D. Bronevski: „Laagriite ehitus välismaal“. Laagrihituste plaane ja läbilõikeid teksti juurde tuuakse P.-A. Ühendriikide, Prantsuse, Saksa ja Inglise armeedest.

E. Envald: „Automaat-püssidest.“ Lühike ülevaade (pildis ja sõnas) 21 automaat-püssi tüübist.

Välisriikide sõjakroonika. Sõjakirjanduse ülevaade.

N. K.

Ametlik osa.

Üleriiklik gaasikaitse organisatsioon teostamisel.

Sõjapidamine kui riikide- ning rahvusvaheliste tülküsimuste lahendamise abinõu on leidnud tõsist hukkamõistmist ja meie loodame (selleks on kõige rohkem soove ning püüdmissi just meil), et ükskord tõesti aeg kätte jõuab, kus võimalik on lahendada rahvusvahelisi tülküsimusi teisiti kui sõjaga.

Kuni selle teostumiseni on maksivad igalpool teistsugused tõekspidamised ja nähtavasti on selleks ka tarvidused. Ka meie peame valmis olema igasuguste ootamatuste vastu — oleme kohustatud mineviku ja tuleviku nimel korraldama oma riigi- ja rahvakaitset juhuseks, kui Eesti rahval tuleb relva tarvitada selleks, et jääda eestlasteks ning ajavaimu kohustusel kaitsta neid ideid, milliseid Eesti rahvas on tunnustanud selle vääriliseks.

Praeguse aja sõjategevus ei piirdu ainult sõjaväe osavõtuga ja lahingtegevusega riigi piiril ning piiräärses maaribas; vaenuline tegevus kandub nüüd kaugele riigi seljatagusesse, eesmärgiga õhust pommitamise ning gaasitamise teel hävitada või neutraliseerida tähtsamaid elu-

keskkohti (linnad, alevid, tööstustsentrumid, raudteesõlmed jne.) ja neis asuvaid riigi administratiiv- ja majandusliku elu juhtivaid organe, sünnitades hävitust ning paanikat kodanikkude hulgas.

Alates Maailmasõja lõpust on kõigi maade avalik arvamine käsitanud gaasisõja ettenägematuid tagajärgi, esile kutsudes hirmu ja kartust mitte üksnes riikide, vaid tervete tsiviliseeritud rahvaste olemasolu eest. Sellega koos kerkis üles vana küsimus, kas sarnane sõjapidamise abinõu või relv üldse on kooskõlas inimkonna primitiivsemate tõeks- ja õigekspidamistega. Küsimuse lahendamiseks peeti mitu konverentsi, kuid tagajärgi ei olnud, sest lepingud ei astunud jõusse.

Üldiselt peab tähendama, et kõik rahvusvaheliste konverentside ja teiste ühinguete püüded ses suhtes ei ole annud reaalseid tagajärgi ja paistavad olevat isegi vastolus tegeliku eluga ja nende uurimustöödega laboratooriumides, milliste peamiseks eesmärgiks näib olevat eeltööde tegemine kas gaaside tarvitusele võtmiseks või nende vastu võitlemiseks tuleviku sõdades.

Sellest väljamineks on kõik riigid, nende hulgas ka meie naabrid, pühendanud

erilist tähelepanu gaasikaitse korraldamisele laiemas ulatuses, ellu kutsudes mitmesuguseid riiklises toetusel töötavaid ühinguid ja seltsi.

Mitmesugustel põhjustel piirdus meil senini gaasikaitse korraldamine ainult kaitseministeeriumile alluvate väeosade, asutuste ning strateegiliselt eriti tähtsate punktide ja tsentrumitega.

Arvesse võttes küsimuse tähtsust ning ulatust, pööras kaitseministeerium möödunud aastal kõikide ministeeriumide, tööstus-kaubanduslike ettevõtete, suuremate vabatahtlike organisatsioonide ja ühingute poole, selgitades probleemi tähtsust, praegust seisukorda ning palus avaldada omi seisukohti gaasikaitse organiseerimise küsimuse tegelikult lahendamiseks, et kaitseministeerium võiks asuda riigi üldgaasikaitse teostamisele laiemas mõttes ning kindlaks määrata suuna, mille see töö edaspidi peaks arenema.

Pärast vastuste saamist asus kaitseministeerium kokkuvõtete tegemisele, sellest järgneva üldsuuna hindamisele ning organisatsiooni põhijoonte kindlaksmääramisele.

Selle tulemusena on praegu kaitseministeeriumis väljatöötamisel üksikasjalik üleriikliku gaasikaitse organisatsiooni kava ning määruse eelnõu vabariigi valitsusele. Kavatatava määrusega oleks gaasikaitse üldine korraldamine kaitseministeeriumi peal, kuid gaasikaitse üksikasjalik korraldamine oleks sunduslik kõigile riigi- ja omavalitsuse asutustele, ühtlasi kaasa tõmmates kõiki kaubanduslikke, tööstuslikke jne. asutusi ning seltskondlike organisatsioone ja ühinguid. Gaasikaitse organisatsiooni ja gaasikaitse üldist korraldamist põhimõttelises osas teostaks

riigi gaasikaitse nõukogu. Gaasikaitse nõukogu otsuste kohaselt juhiks gaasikaitse korraldamist kohapeal linnade ja maakondade komiteed. Gaasikaitse organisatsioonide juhtimist operatiivselt teostaks kohalik diviisi või garnisoni ülem. Riigi gaasikaitse nõukogule alluks tehniline komitee, mille ülesanne oleks riigi gaasikaitse nõukogu otsuste kohaselt väljatöötada ja läbikaaluda gaasikaitse üksikasjad, olles ühtlasi riigi-, omavalitsuse-, seltskondliste jne. asutustele ja ühingutele nõuandjaks gaasikaitse tehniliste küsimuste lahendamisel.

Tehniline komitee töötab kaitseväe inseneriväe inspektuuri juures ja tema esimeheks oleks kaitseväe gaasikaitse juhataja.

Sarnaselt korraldatud üldorganisatsioon oleks küllalt paenduv ning võimaldaks ühtlasi ka tihedat sidet ja koostööd kaitseväe ning teiste riikliste kui ka omavalitsusliste asutuste ning ühiskondlike organisatsioonide vahel, mis eriti tähtis just selle tõttu, et võimaldab kõikide asjast huvitatute energiat juhtida küsimuse kavakindlale lahendamisele. Senini sellel alal on iga asutus ise teed käinud.

Eriti hoogsalt on olnud asja juures punane rist, mille paremaks tõenduseks 27. kuni 29. apr. s. a. korraldatud gaasikaitse abinõude näitus. Ka Tartu ülikool on tõsiselt huvi üles näidanud, samuti kaitseväe ringkonnad.

Tuleb soovida, et iga vabariigi kodanik, kellele kallid riigi, rahva, oma perekonna ning isiklikud huvid, ei jääks ainult passiivseks pealtvaatajaks, vaid võtaks osa täie jõu ja teadmisega valmivatest gaasikaitse organisatsioonidest.

Kaitseväe elu.

Vabariigi Ohvitseride Keskkogu tänavuaastane korraline üldkoosolek.

27. aprillil s. a. peeti ära Tallinnas ohv. keskkogu kasiinos Vabariigi Ohvitseride Keskkogu korraline üldkoosolek. Koosolekust võtsid osa oma esindajate kaudu ilma erandita kõikide väeosade ohvitseride kogud. Koosolekut juhatas major E. M o r l a d t.

Enne päevakorra juure asumist luges ette keskkogu juhatase esimees kind-

r a l T õ n i s s o n manalasse varisenud kaitseväe juhtide nimed, kellel kodumaa ees eriti suured teened ja kes nende mälestuse jäädvustamiseks kantud sisse keskkogu sellekohasesse erinimekirja. Need on: leitnant K u p e r j a n o v, kapten I r v, leitnant S a b o l o t n õ i, mereväe-kapten H e r m, kolonel R i n k. Nimede lugemine kuulatakse ära püsti seis-tes.

Sellele järgnes keskkogu auliigete valimine. Hinnates kõrgelt suuri teeneid, mis on härradel kindral L a i d o n e-

ril, Jaan Tõnissonil ja Konst. Pätsil Vabariigi ja tema kaitseväge ees, võttis üldkoosolek neid kinnisel hääletamisel kõiki ühel häälel vastu Vab. Ohv. Keskkogu auliigeteks.

Peale selle andis kindral Tõnisson ülevaate juhatusetegevusest möödunud aasta jooksul ning kandis koosolekule ette tulude ja kulude aruande. Ettekandest selgus, et juhatus oli teinud palju tänuväärt tööd keskkogu ruumide nägusamaks ja kodusemaks muutmise alal. Eriti tervitatavad on juhatusetegevuse poolt astutud sammud selleks, et teostada ohvitserkonna ammunist soovi — ohvitseride kodu juures vannitoa sisseseadmiseks. Nüüd on see soov teostumas, sest juba lähemal ajal seatakse kasiino alumisel korral sisse duš.

Tehtud töö eest avaldab koosolek lahkuvale juhatusetegevusele üksmeelselt tänu. 1929. a. eelarve peale mõtetevahetuse ja mõningate sooviavalduste tegemise üksikute pp. kohta, võetakse vastu juhatusetegevuse esitatud kujul.

Keskkogu uue juhatusetegevuse esimeheks valitakse senine esimees kindral-major A. Tõnisson, abiesimeheks kindral-major T. Rotberg; juhatusetegevuse liiketeks: kolonel H. Kurvits, kapten-leitnant V. Martson ja kolonel E. Kubbo; juhatusetegevuse kandidaatideks: kolonel H. Kauler ja majoor E. Morladd. Revisjonikomisjoni valiti: kindral-majoor E. Põdder, kolonel-leitnant K. Trakmann ja majoor F. Tõnso; tagavara-liigeteks majoor J. Vellerind ja kolonel V. Marder. E.—dt.

Vabadusristi vendade ühenduse keskjuhatusetegevuse koosolek kaitseministeeriumis 24. apr. 1929.

Koos olid: kindral-majoor Unt, kindral-majoor Põdder, kindral-majoor Heintze ja kol.-lt. Kasekamp.

Koosolekul võeti vastu järgmised tähtsamad otsused:

I.

Vabadusristi vendade ühenduse 1929. a. volinikkudekogu korraldise koosoleku otsustas keskjuhatus pidada 12. mail s. a. Tallinnas ohvitseride keskkogu ruumides, kell 1100 järgmise päevakorraga:

1. Koosoleku avamine, juhataja ja sekretäri valimine.
2. Aruanne möödunud aasta tegevuse kohta.
3. Osakondade aastamaksu suuruse kindlaksmääramine.
4. Valimised põhikirja järgi.

5. Vabadusristi päeva korraldamise küsimus 1929. a. suvel.
6. Koosolekul ülestõstetud küsimused. Volinikkudekogu koosolekust otsustas keskjuhatus aegsasti osakondadele teatada.

II.

1. Vabadusristi päeva korraldamise vajadus oli otsustatud juba keskjuhatusetegevuse eelmisel koosolekul. Samuti oli otsustatud esimese Vabadusristi päeva pühitsemine korraldada Narva raioonis. Käesoleval koosolekul keskjuhatus kaaludes Vabadusristi päeva korraldamise üksikasju, määras Vabadusristi päeva korraldamise tähtajaks 23. ja 24. juuni s. a.

Vabadusristi päeva esialgsesse kavasse võetis keskjuhatus üles järgmised Vabadussõjategevused lahingväljade vaatlused:

1. päeval:

- 1) Narvaesiste positsioonide vaatlemine. Refereerib kindral Tõnisson.
- 2) Lahingud Kuradimäe raioonis 1919. a. kevadel. Refereerivad: kol.-lt. Schervel ja majoor J. Kurvits.

2. päeval:

- 3) Kulgu lahing 1918. a. sügisel. Refereerib kol.-lt. Leets.
- 4) Kulgu—Piimanina lahingretked 1919. a. alul ja lõpul. Refereerib majoor J. Kurvits.
- 5) Samokrassi—Väskä vastulööök 1919. a. sügisel. Refereerivad: Üldosa — majoor Balder; osaliselt — kolonel Sternbeck, majoor Rokk, majoor Simson, majoor Kurvits.

Väeosade üldised tegevuskavad ülalnimetatud lahingute kohta kannavad ette kindral Tõnisson ja kindral Heintze.

2. Vabadusristi päeva korraldamise asjus otsustas keskjuhatus pöörata 1. diviisi ülema kindral Tõnissoni poole palvega, Vabadusristi päeva üldkorraldust enda peale võtta ja avaldada enda arvamist keskjuhatusetegevuse poolt kokku seatud lahingväljade vaatlemise kava kohta.

Ühtlasi otsustas keskjuhatus pöörata 1. diviisi ülema kindral Tõnissoni poole palvega võimaldada Vabadusristi päevale kokkuseaditud Vabadusristi kavaleridele Narva garnisonis prii korter ja ülespidamine sõduri toidu näol, viimane neile, kes seks soovi avaldavad ja kui seks loa annab kaitseminister.

3. Keskjuhatus otsustas pöörata Vabariigi Valitsuse poole palvega lubada Vabadusristi vendadele Vabadusristi päevale sõiduks Narva ja tagasi maksuta sõit raudteel.

4. Keskjuhatus otsustas pöörata kaitseministri poole palvega:

- Vabastada võimalust mööda kõik kaitseväs teenivad Vabadusristi kavalerid teenistusest 22.—25. juunini, et neil oleks võimalus Vabadusristi päevast osa võtta;
- lubada Narva garnisoni kaitseväge kasarmus neile maksuta öömaja;
- lubada soovijatele Vabadusristi kavaleridele (eriti reservlastele sõduritele) 23. ja 24. juunil prii ülespidamine sõduri toidu näol;
- Lõuna-Eesti kavalerite toimetada Tartust Narva sõjalaevaga, andes selle laeva Vabadusristi vendade keskjuhatusetegevuse käsutusse 24. juunil Vabadusristi kavaleride sõidutamiseks Väskä lahingvälja vaatlemiseks.

Keskjuhatus palub osakondi 12. mail kell 1100 Tallinnas Ohv. keskkogu ruumides peetavale volinikkude kogu korralisele koosolekule oma volinikke saata. Vabadusriigi päeva organiseerimise tähtsuse tõttu palutakse kõiki volinikke ilmuda. Ei ole määratud ajaks tarviline

arv volinikke ilmunud, peetakse koosolek § 35 alusel pool tundi hiljem.

J. Unt.

Kindral-major, abiesimees.

A. Kasekamp.
Kol.-ltm., sekretär.

Sport.

Tallinna garnisoni masseline murdmaa jooks.

Osavõtjaid 396 kaitseväelast.

Pühapäeval, 28. aprillil s. a. korraldas Tallinna garnisoni spordikomisjon esimese kevadise väeosadevahelise murdmaa jooksu võistluse.

Kolm esimest võitjat (vasakult): Asp. Tiisfeldt, n.a.o. Pungas ja n.a.o. Kask.

Jooks algas Rahumäe kindluse raudtee jaama juurest ja lõppes Tallinnas, Falki aias. Maa pikkus 5 km. Jooksuteeks oli pehme liivala-gendik ja heinamaa, mis võistluse võrdlemisi raskeks tegi.

Esimene võistlus oli harukordselt palju võistlejaid kokku meelitanud. Nii ilmusid starti 396 kaitseväge sportlast 11 mitmesugusest väeosast. See oli esimene võistlus, kus ühel võistlusalal korraga niipalju osavõtjaid.

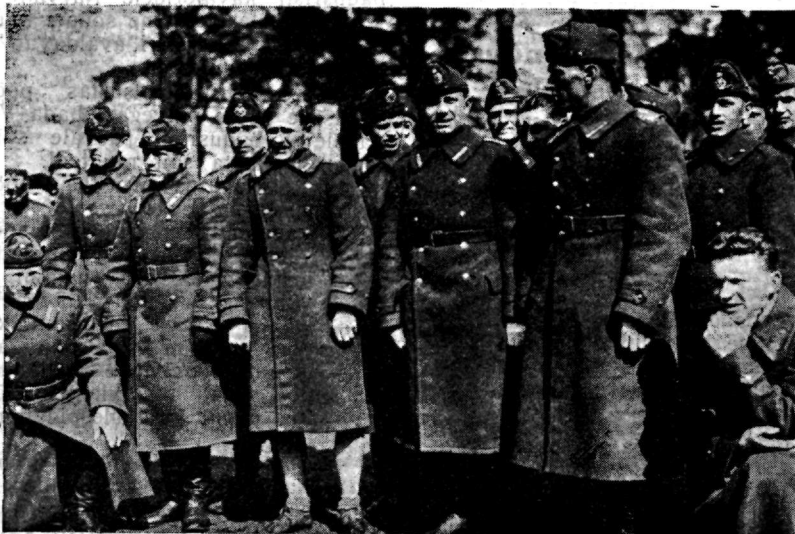
Meeldiva üllatuse kaitseväge sportlastele valmistas kirjastusühisus „Vaba Maa“, kes võistlustele kallihinnalise rändauhinna, massiivse hõbe-karika välja pani. Auhinna võis omandada kes väeosa, kes 50 esimese kohaletulija hulgas kõige rohkem punkte saab.

Garnisoni meistriks tuli asp. Juulius Tiisfeldt, sõjakoolist, ajaga 21,05 sek.

Tagajärjed kujunesid järgmiselt:

- 1) asp. Juulius Tiisfeldt, sõjakool, aeg 21,05 sek.;
- 2) n.a.o. Artur Pungas, keh. kasv. kurs. — 21,21 sek.;
- 3) n.a.o. Aleksander Kask, keh. kasv. kurs. — 21,27 sek.;
- 4) n.a.o. Aleksander Veske, keh. kasv. kurs. — 21,42 sek.;
- 5) kapr. August Kirbits, allohv. kool — 22,07 sek.;
- 6) asp. Jaan Raudson, sõjakool — 22,07 sek.;
- 7) n.a.o. Johannes Muhk, keh. kasv. kurs. — 22,20 sek.;
- 8) noor Herbert Seegner, pioneer pat. — 22,20 sek.;
- 9) noor Alexander Grünstamm, 10. jalav. pat. — 22,20 sek.;
- 10) rms. Grigori Tšutšelov, pioneer pat. — 22,21 sek.

Huvitav oli, et esimese ja 50. kohaletulija aegade vahe oli kõigest 2 m. 39 sek. ja esimese ja 150. vahel — 4 m. 07 sek. Need vahekorrad näitavad, et kaitseväes endiste üksikute heade sportlaste kõrvale on võrsunud palju uusi sport-

Murdmaa jooksu võistluste individuaal auhindade võitjad.

lasi. See on rõõmustavaks nähtuseks ja selgeks tõenduseks kaitseväe sportlises arengust.

Kirjastusühisus „Vaba Maa“ rändauhinna, hõbe karika võitis esimest korda kv. ühendatud õppeasutuste kehalise kasvatus kursuse 325 punktiga sõjakooli 248 punkti vastu. Garnisoni riviväeosadest tuli esimeseks Scouts üksik jalaväe pataljon 146 punktiga.

„Vaba Maa“ esitaja hra Vismann annab rändauhinna keh. kasv. kurs. esitajale ltn. Möttusele üle. Tagaplaanil spordikom. abiesimees ltn. Luks ja sekretär ltn. Süllaots.

Üldiselt said väeosad punkte:

- 1) Kehalise kasvatus kursuse — 325 pnt.;
- 2) sõjakool — 248; 3) allohvitseride kool — 198;
- 4) Scouts üksik jalaväe pataljon — 146; 5) Kalevi üksik jalaväe pat. — 131; 6) pioneer pataljon — 89; 7) 10. üks. jal. pat. — 81; 8) merevägi — 24; 9) side pataljon — 21; 10) merekindlused — 7; 11) Harju Kartngül as. — 5 punkti.

Rändauhinna andis võitjale keh. kasv. kurs. üle kirjastusühisus „Vaba Maa“ esitaja hra Vismann. Hra Vismann soovis võitjale väeosale võidu puhul õnne ja edu tulevikus rändauhinna kaitsmiseks.

Individaal auhinde anti 25 ja need jagas võitjatele välja spordikomisjoni esimees major Mallas.

Ilus päikesepaisteline kevadeilm oli murruna rahvast suurt võistlust vaatama meelitanud. Võistluste käiku jälgis ka kindralstaabi ülem kindral Tõrvand. L—ks.

Tallinna garnisoni spordikomisjoni möödunud aasta tegevusest.

Tallinna garnisoni spordikomisjoni tegevusaasta lõppes 1. aprillil. Möödunud sportlises aastal tegi spordikomisjon garnisoni kaitsevälaliste keskel suure hulga edurikast tööd üldise kehakultuuri tõstmiseks.

Juba varakult — kevade ja sügise ajal — seati spordikomisjoni poolt kokku hooaja tegevuskavad, mis võimaldasid kõigil kaitsevälalistel endid võistlustele küllaldaselt ette valmistada. Hooaja kavade kokkuseadmisel võttis komisjon endale eesmärgiks:

- Rohkearvuliste võistluste korraldamisega kehalise kasvatus vajadust propageerida kaitseväe ja rahva keskel;
- arendada kaitsevälaliste keskel võistlustahet ja huvi spordi vastu ja
- korraldada massilisi võistlusi, mis mõjutsid üldise kehakultuuri arenemisele.

Ülesseatud eesmärgid saavutati suure eduga. Kõigist võistlustest oli osavõtt rohkearvuline, vaatamata sellele, et mitmele võistlusele lasti osavõtjaid ainult piiratud arvul.

Aastane kokkuvõte annab selge pildi komisjoni tööst ja tegevusest. Nii peeti 17 mitmesugust spordivõistlust 1178 osavõtjaga, kelledest kõik olid vabatahtlikud. Peale eelnimetatud võistluste ja osavõtjate arvu, võtsid garnisoni kaitsevälalased arvukalt osa üleriiklikkest kaitseväe kergejõustiku ja suusatamise võistlustest, mis üldist osavõtjate arvu ligi 1500 aitab tõsta. Väeosadest oli osavõtjate poolt esikohal sõjakool — üle 150 osavõtja, sellele järgnesid 10. üksik jalaväe pataljon, allohvitseride kool, Scouts üksik jalaväe pataljon — kõigil 100 osavõtja ümber; teised vähemuses.

Osavõtjate arvu kohta võib märkida, et eelmistel aastatel õppeüksuste ja harilikkude väeosade vahel olid märksa suuremad vahed. Vahede tasakaalustamine näitab, et üldine sportiline huvi ja liikumine on laiemalt hoogu võtnud ja tunginud igasse rahva kihti.

Eelmiste aastatega võrreldes, oli ka möödunud aastal võistlustest osavõtnud ohvitseride arv palju suurem. See tõendab, et noored ohvitserid on selle tõuke andjad, kellele sõjakooli oma laialdaste teadmiste kõrval on suutnud selgeks teha ka selle ülitähtsa külie — kehalise kasvatus tähtsus. Suuresti aitas ohvitseride sportlist tasapinda tõsta spordikomisjoni poolt korraldatavad esimesed garnisoni ohvitseridevahelised kergejõustiku võistlused, milledest ükski osa võttis 37 võistlejat.

Üldiselt on märgata kaitseväe ridades tõusvat huvi spordi vastu, eriti meeldivad: jalgpall, võrk- ja korvpall, j. t.

Peale ülalnimetatud võistlusi külastasid aasta jooksul spordikomisjoni:

— Soome kaitseväe Viiburi garnisoni jalgpalli meeskond, keda võitis Tallinna garnisoni meeskond 4—1.

— Kolm Läti armee spordiklubi suusasportlast, kes esimestena tegid suuskadel rännaku Riias Tallinna.

Spordikomisjon kavatses ka Läti suusasportlaste vastukülaskäigu teha, kuid saabunud sula ilmade tõttu jäi kavatsus teostamata.

Tegevusaasta jooksul oli spordikomisjonil rahalist läbikäiku 1510 krooni 67 senti. Sellest summast saadi ametliku toetusena ainult 735 kr. 67 senti, kuna teise osa spordikomisjon pidude korraldamisega kokku võttis.

Üldsummast kulutati lõviosa — 1063 krooni 78 senti võistlusauhindade muretsemiseks, kuna ülejäänud väikene osa võistluste korraldamiseks ja spordiabinõude muretsemiseks ära kulus.

16. aprillil s.a. oli Sõdurite Kodus väeosade esitajate üldkoosolek.

Üldkoosolek tunnistas ühel häälel möödunud aastase tegevusaruande hästi kordaläinuks ja vastuvõetavaks.

Uueks spordikomisjoniks 1929./30. a. peale valiti:

Esimeheks major Mallas, 10. üksikust jalaväe pataljonist; abiesimeheks ltn. Luks, kindralstaabist; sekretäriks ltn. Süllaots, Scouts üksik jalaväe pataljonist, abiks ltn. Arro, lennuväest; laekahoidjaks ltn. Reinfeld, sidepataljonist; varahoidjaks ltn. Laurisson, vahipat., abiks ltn. Neumann, mereväest ja ametita liikmeks kpt. Piilberg, sõjakoolist.

Tallinna garnisoni spordikomisjon.

Istuvad (vasakult): Ltn. Süllaots (sekretär), ltn. Luks (abiesimees), n.-ltn. Neumann (varahoidja abi), major Mullas (esimees), kapt. Pülberg (ametita liige). Seisavad: Ltn. Reinfeldt (laekahoidja), leitn. Laurisson (varahoidja) ja leitn. Arro (sekretäri abi).

Revisiooni komisjoni valiti: Esimeheks ltn. Tarning, III. diviisi staabist, liigeteks ltn. Tomp, pioneer pataljonist ja ltn. Haltrik, Harju kaitsevääringkonnast.

Eeloleva suve hooaja peale seati kokku järgmine võistluste kava:

28. aprillil s. a. 5 km murdmaajooks üldklassis Rahumäe—Tallinn, Falki aeda.

12. mail — väeosade vahelise jalgpalli turniiri algus.

16. mail — jao orienteerimise jooks.

26. mail — 25 km rühma rännak ühes laskmisega.

1. juunil — E. S. K. staadioni avamispäeva võistlused 3000 m jooksus.

5., 6. ja 7. juulil — garnisoni kergejõustiku võistlused (üleriikliste kv. kergejõustiku võistluste kavaga).

27. juulil — garnisoni väeosadevahelised ohvitseride kergejõustiku võistlused.

Käesoleval hooajal on eriti seltskond garnisoni kaitseväälaste vastu suurt lugupidamist ja vastutulekut üles näidanud väärtusliste rändauhindade annetamisega. Rändauhind on parimaks sidepidamise vahendiks seltskonna ja kaitseväe vahel.

Nii annetasid rändauhindu: „Vaba Maa“ — murdmaajooksule; „Päevaleht“ — jalgpallivõistlustele; linnavalitsus — 25 km rännak-laskuvõistlustele ja „Eesti Pank“ — jao orienteerimise jooksule. L—ks.

Uusi raamatuid kindralstaabi raamatukogus.

- 10.757 Soome maa, rahvas ja kultuur. Tartu, 1924.
- 10.758 Lay, W. A. Eksperimentaalne pedagoogika. Tartu, 1924.
- 10.759 Mahoni, A. Kroonu hangete ja töövõtete-seadus. Eriväljaanne, Tallinn, 1925.
- 10.761 Saar, J. Enamlaste riigipöörde katse, Tallinnas 1. XII. 1924. a. Tallinn, 1925.
- 10.762 Au langenuile! Haudade korr. kom. 1925.
- 10.763 Suits, G. Lisandusi K. J. Petersoni tundmaõppimiseks. Tartus, 1927.
- 10.764 Väliskaubandus 1927. a., Eesti Majandus. Vihk X. Tallinn, 1928.

Eksitavaid trükivigu

„Sõdur“ nr. 14/15.

Lehek. 322. 2. veerg, 9. rida ülevalt, on trükitud: „...vía alluvate juhtideni, soetades nende...“ — peab olema: „...sõites nende...“

Lehek. 325. 1. veerg, 18. rida ülevalt, on trükitud: „...moraalse kihutusena...“ — peab olema: „...moraalse kohustusena...“. Seal-samas, 27. rida ülevalt, on trükitud: „píteetlikkude“ pro „pieteetlikkude“.

Lehek. 327. 12. rida ülevalt, on trükitud: „autientsus“ pro „autentsus“.

SISUSTIK: A. Traksmann. Juhtimise „saladusi“. H. Vanaveski artikli „Operatiivkäskude hiljaksjäämisest“ puhul. — P. „Polska Zbrojna“ peatoimetaja V. L. Evert „Sõduril“ külas Tallinnas, 26.—27. IV 1929. — O. J.-n. Jooni koolinoorsoo sõjalisest ettevalmistusest Poolas. — E. Tambeck. Kas politsei on kohustatud täide viima kaitseväälistel ülematelt tagavaraväelastele ja erustnuile distsiplinaarkorras määratud karistusi? — T. Muljeid Eestist. — K. Tshehhoslovakkia armee. — N. B. Ratsaväe luurest koos soomusautodega. — P. P. Võitlus lahingvankritega. — A. Punaväe sõja-suusanduslikust ettevalmistusest möödunud (1928/1929) talve kogemustel. — Aleksis Kalmingas. Noorsõdur Kriuhkami kuratlik päev. — Sõjaväelisi teateid. — Sõjakirjandust. — Ametlik osa. — Kaitseväge elu. — Sport.

Vastutav toimetaja kol.-leitn. A. KASEKAMP.

Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Uus tän. 10.

Toimetus ja talitus Uus t. 10. — Kõnetr.: Sõjaväe 163. A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk t. 42.